

คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน

(Sustainable Village)

" บำบัดทุกข์
บำรุงสุข "

สารบัญ

สารบัญ

คำนำ

สารบัญ

บทที่ ๑ บทนำ

- ๑.๑ ความเป็นมาตามแนวพระดำริ : การพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)
(แนวพระราชดำริจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา)
- ๑.๒ วัตถุประสงค์ (ของคู่มือฉบับนี้)
- ๑.๓ กรอบแนวคิดการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)
 - ๑.๓.๑ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - ๑.๓.๒ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)
- ๑.๔ นิยาม และคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง
(GVH, ทีมจังหวัด = คณะทำงานระดับจังหวัด และคำศัพท์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง)

บทที่ ๒ การวิเคราะห์จากกรณีศึกษาโครงการต่างๆ ที่เคยดำเนินการแล้ว

- ๒.๑ หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข
- ๒.๒ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๓ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ฯลฯ
- ๒.๔ บทวิเคราะห์และบทสรุปจากการศึกษาโครงการที่ผ่านมา

บทที่ ๓ แนวทางดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน

๓.๑ การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

- (๑) คน
- (๒) ความรู้
- (๓) ภาวศรัทธา
- (๔) การสร้างตัวอย่างความสำเร็จในระดับพื้นที่
- (๕) การขยายผล

๓.๒ การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาในการพัฒนาพื้นที่

ตามกลไก ๓-๕-๗ (๓ ระดับ ๕ กลไก ๗ ภาวศรัทธา)

๓.๒.๑ กลไก ๓ ระดับ

- (๑) ระดับประเทศ
- (๒) ระดับจังหวัด
- (๓) ระดับอำเภอ ประกอบด้วย
 - ๑) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)
 - ๒) คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.)
 - ๓) คณะกรรมการชุมชนของเทศบาล ฯลฯ

๓.๒.๒ กลไก ๕ การทำงาน ประกอบด้วย

- (๑) การประสานงานภาคี
- (๒) การบูรณาการแผนงานและยุทธศาสตร์
- (๓) การติดตามและประเมินผล
- (๔) การให้ความรู้ (Knowledge Management)
- (๕) การสื่อสารสังคมเชิงรุก

๓.๒.๓ กลไก ๗ ภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย

- (๑) ภาครัฐ
- (๒) ภาควิชาการ
- (๓) ภาคศาสนา
- (๔) ภาคประชาชน
- (๕) ภาคเอกชน
- (๖) ภาคประชาสังคม
- (๗) ภาคสื่อมวลชน

บทที่ ๔ การขยายผลแนวพระราชดำริ : การพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)

๔.๑ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)

เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

- (๑) ขอบเขตการดำเนินงาน
- (๒) วัตถุประสงค์ของโครงการ
- (๓) แนวทางการดำเนินงาน

๔.๒ หลักเกณฑ์การประเมิน ตัวชี้วัด เกณฑ์ขั้นพื้นฐาน

(ควรมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดูจากการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย)

(Grouping ใหม่ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs แบ่งเป็น ๕ มิติการพัฒนา)

มิติที่ ๑ ด้านสังคม

มิติที่ ๒ ด้านเศรษฐกิจ

มิติที่ ๓ ด้านสิ่งแวดล้อม

มิติที่ ๔ ด้านสันติภาพและสถาบัน

มิติที่ ๕ ด้านหุ้นส่วนการพัฒนา

ข้อมูลสนับสนุน (ประกอบการจัดทำตัวชี้วัด)

๑. นโยบายสำคัญของ มท.

๑) ถึงขยะเปียกลดโลกร้อน

๒) ปลุกผักสวนครัวสร้างความมั่นคงทางอาหาร

๓) โครงการผ้าไทย ใส่ให้สนุก Etc.

๒. หลักการพัฒนาตามหลัก บ.ว.ร., บ.ร.ม., ค.ร.บ.

๓. การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

เช่น การร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น

๔. เกณฑ์ด้าน Eco village (ประเทศเกาหลี)

๕. เกณฑ์ด้านความเสี่ยงภัยพิบัติ (จิตอาสาภัยพิบัติ)

๖. เกณฑ์ด้านวัฒนธรรม และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

เช่น แสงสีเสียงอำเภอยิมาย การสวมใส่ผ้าไทย ยอยศยั้งฟ้า สลากภัตร ฯลฯ

(อปท. สนับสนุนด้านวัฒนธรรม)

๗. เกณฑ์ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน)

(เช่น ปัญหายาเสพติด การป้องกันและปราบปรามโดยการตั้งด่านชุมชนฯลฯ)

๘. เกณฑ์ด้านการศึกษา เด็ก และเยาวชน

ภาคผนวก

1. เป้าหมายพื้นที่ในการดำเนินโครงการฯ
2. โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา
3. แนวทางการสร้างความเข้มแข็งระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” (หมู่บ้านอยู่เย็น)
4. อำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน และการสร้างนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ นำการเปลี่ยนแปลง
5. ศัพท์เทคนิค (ภาพผังของการพัฒนาหมู่บ้าน) ที่เกี่ยวข้อง
6. การถอดบทเรียนและแนวทางการดำเนินงานที่เป็นแบบอย่างของอำเภอต้นแบบ (๔ อำเภอ)
7. ข้อมูลสำคัญฯ และเอกสารอ้างอิงเชิงวิชาการ (QR Code)

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมา

“...การพัฒนา หมายถึง ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า การพัฒนาประเทศก็ทำให้บ้านเมืองมั่นคง มีความเจริญ ความหมายของการพัฒนาประเทศนี้ก็เท่ากับตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตของแต่ละคน มีความปลอดภัย มีความเจริญ มีความสุข...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระราชทานแด่คณะเยาวชน จังหวัดปทุมธานี

เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๓

กรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นเวลายาวนานในระดับสากล และในประเทศไทยมีกรณีตัวอย่างความสำเร็จที่สามารถพิสูจน์ได้ เช่น โครงการพระราชดำริฯ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เป็นต้น การพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้เป็นการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลของระหว่างความต้องการทรัพยากรพื้นฐานกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องด้วยปัจจุบันเมืองมีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องอันเกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและสังคมอย่างรวดเร็ว การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น มีไว้เพื่อส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างมนุษยชาติด้วยกัน รวมถึงมนุษยชาติกับสิ่งแวดล้อม ซึ่ง The Brundtland Report ถูกเขียนขึ้นโดยคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission On Environmental and Development : WCED) เพื่อรวมประเทศต่าง ๆ ให้เป็นหนึ่งในการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยกันโดยประธานของโครงการนี้ คือ อดีตนายกรัฐมนตรีนอร์เวย์ “Gvo Silent Brundtland” และเป็นผู้ให้นิยามแรกของคำว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” และระบุถึงปัญหาที่ซ่อนอยู่ในสังคม ในคณะกรรมการลดความยากจนในประเทศรายได้ต่ำ โดยที่ไม่เพิ่มภาระให้โลกหรือท้องถิ่น เพื่อตอบปัญหาความขัดแย้งระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่เพิ่มขึ้นและระบบนิเวศวิทยาหรือด้านสิ่งแวดล้อมที่กำลังแย่งชิงไปเรื่อยๆ ในระดับโลก โดยในรายงานได้ให้ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง “การพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไป” (Sustainable Development Is development that Meets The needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs)

กระทรวงมหาดไทยในฐานะหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับราษฎรได้นำกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาขับเคลื่อนผ่าน “โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)” เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ทรงพระราชทานพระดำริ เรื่อง “การพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน” ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทย นายกสมาคมแม่บ้านมหาดไทย และอธิบดีกรมพัฒนาชุมชน ในโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตามพระตำราฯ และรับพระราชทานคำแนะนำ เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๕ ณ วังสุโขทัย และเมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๕ ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กระทรวงมหาดไทย ได้ขอพระราชทานอนุญาตในการน้อมนำแนวทางพระตำราฯ มาขับเคลื่อน เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวาระทรงเจริญพระชนมายุครบ ๓ รอบ ๓๖ พรรษา ในวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๖ อันประกอบด้วย ๑) การเชิญชวนให้ข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่ ภาครัฐเอกชนทุกภาคส่วน ได้พร้อมใจกันสวมใส่ชุดผ้าไทยผ้าลายขอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรี ทุกสี ทุกเทคนิค ในทุกวันพฤหัสบดี เพื่อร่วมกันแสดงความกตัญญู กตเวทิตะและความจงรักภักดี โดยพร้อมเพรียงกัน และ ๒) หมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ซึ่งพระองค์พระราชทานหนังสือ Sustainable City เพื่อให้พวกเราทุกคนผู้มีอุดมการณ์ทำหน้าที่ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข

ให้กับพี่น้องประชาชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ได้น้อมนำมาเป็นแนวทางในการทำให้พี่น้องประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างยั่งยืน

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการทำงานสำหรับแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านในทุกระดับ
๒. เพื่อน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาขยายผลในการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน และขับเคลื่อนการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
๓. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชน กินดี อยู่ดี มีความสุข และได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกด้าน ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การสร้างความมั่นคงทางอาหารในหมู่บ้าน/ชุมชน ตามโครงการ “บ้านนี้มีรัก ปลูกผักกินเอง” และโครงการ “ทางนี้มีผล ผู้คนรักกัน” และขับเคลื่อนนโยบายการจัดการขยะในหมู่บ้าน/ชุมชน ตามโครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อน เป็นต้น

๑.๓ กรอบแนวคิด

๑.๓.๑ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยมีหลักคิดอยู่ที่การดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้วยการพัฒนาอย่าง “เป็นลำดับขั้น” โดยได้ทรงมีปฐมพระราชดำรัสว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ความว่า

“... การพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อนด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชาเมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
พระราชทานแก่บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗

" เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy... คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่... Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่ ...และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่า เราก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการเพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น "

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ “ความพอเพียง” หมายถึง ความประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงจำเป็น ที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๑. กรอบแนวความคิด

เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และ ความยั่งยืน ของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓. คำนิยาม

ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

๑. **ความพอประมาณ:** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๒. **ความมีเหตุผล:** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

๓. **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว:** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔. เงื่อนไข

การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

๑. **เงื่อนไขความรู้:** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

๒. **เงื่อนไขคุณธรรม:** ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของ ทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและ ความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่า ทฤษฎีใหม่โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้นำหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ในขณะที่ แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ ๒ แบบ ดังนี้

ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวโดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง แม้กระทั่งสำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และมีข้อสมมติว่า มีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าว จากการแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่งได้ และใช้ที่ดินส่วนอื่น ๆ สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งขายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่ง ในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสม

ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่าง ๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถของตนซึ่งจะสามารถทำให้ ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้น ๆ เกิด ความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง

ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๓ ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะเป็ประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลัก ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงได้กระแสนโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย

“การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง” จะเป็นในลักษณะเครือข่ายและการระดมพลังจากทุกภาคส่วน ได้แก่

- ๑) เครือข่ายด้านผู้นำทางความคิด
- ๒) เครือข่ายด้านประชาสังคม
- ๓) เครือข่ายด้านสื่อมวลชนและประชาชน
- ๔) เครือข่ายด้านสถาบันการศึกษาและเยาวชน
- ๕) เครือข่ายด้านองค์กรภาคธุรกิจเอกชน
- ๖) เครือข่ายด้านองค์กรภาครัฐ
- ๗) เครือข่ายด้านวิชาการ
- ๘) เครือข่ายด้านสถาบันการเมือง

๑.๓.๒. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นเป้าหมายการพัฒนาในระดับโลกที่นำเสนอโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations) มีระยะเวลา ๑๕ ปี เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๗๓ โดยประเทศสมาชิก ๑๙๓ ประเทศ ได้ลงนามรับรองวาระการพัฒนา ๒๐๓๐ (Agenda ๒๐๓๐) ในวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘ เป้าหมาย SDGs มีทั้งหมด ๑๗ ข้อ ครอบคลุมมิติสังคม (People) เศรษฐกิจ (Prosperity) สิ่งแวดล้อม (Planet) สันติภาพ (Peace) และหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) จุดเน้นที่สำคัญของเป้าหมาย SDGs คือ การมุ่งที่จะกำจัดความยากจนในทุกมิติ ลดความเหลื่อมล้ำทั้งในประเทศและต่างประเทศ รับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ เพื่อให้โลกยังเป็นระบบสนับสนุนสิ่งมีชีวิตได้อยู่ หลักการที่เป็นพื้นฐานของ SDGs ที่สำคัญ คือ หลักการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) และหลักการพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated Development) หลักการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) คือ การพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งให้ผลประโยชน์ของการพัฒนากระจายไปยังกลุ่มคนทุกกลุ่มในสังคม คนเปราะบางและด้อยโอกาส กลุ่มต่างๆ สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะและโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน องค์การสหประชาชาติ จึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่ โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า **เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs)** ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาดังแต่เดือน กันยายน ปี ๒๕๕๘ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๗๓ ครอบคลุมระยะเวลา ๑๕ ปี โดยประกอบไปด้วย ๑๗ เป้าหมาย คือ เป้าหมายที่ ๑ ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ ๒ การขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ ๓ การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เป้าหมายที่ ๔ การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายที่ ๕ ความเท่าเทียมทางเพศ เป้าหมายที่ ๖ การมีน้ำสะอาดและ การมีสุขอนามัยที่ดี เป้าหมายที่ ๗ การมีพลังงานที่สะอาดและราคาถูก เป้าหมายที่ ๘ ส่งเสริมงานที่มีคุณค่า และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ ๙ การส่งเสริมอุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน เป้าหมายที่ ๑๐ ลดความเหลื่อมล้ำ เป้าหมายที่ ๑๑ การพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ ๑๒ มี การบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ ๑๓ การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมายที่ ๑๔ การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ ๑๕ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก เป้าหมายที่ ๑๖ การสร้างสังคมสันติสุข การสร้างความยุติธรรม และสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม เป้าหมายที่ ๑๗ การมีส่วนร่วมของประชาชนในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

หากมองหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือ Sufficiency Economy Philosophy ถือได้ว่ามีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่ชี้ให้เห็นถึงแนวการปฏิบัติของทุกระดับ นับตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับรัฐ ซึ่งจะเป็นแนวทางการพัฒนาและบริหารประเทศบนทางสายกลาง โดยใช้ความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังมาใช้ในการดำเนินการทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานให้คนไทย

พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๖๐) ได้มีการนำเสนอ การเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นลักษณะการวิเคราะห์เชิงระบบ ดังต่อไปนี้

การเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนยึดหลักการว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งการดำเนินกิจกรรมตามหลักคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกิจกรรมต้องตั้งอยู่บนฐานความรู้ โดยเฉพาะความรู้ใน “ภูมิสังคม” และการมีคุณธรรม ผ่านกระบวนการที่ตั้งบนหลักการของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ไปสู่ผลผลิต โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นผลลัพธ์ของการขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นต่างๆ ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนที่เป็นผลลัพธ์ระยะยาวต่อไป

การเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการดำเนินการในหลายระดับและหลากหลายหน่วยงานตั้งแต่ระดับบุคคล/ชุมชน/องค์กร ทั้งที่ดำเนินการเอง มีการส่งเสริมโดยภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ซึ่งสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในหลายเป้าหมาย โดยภารกิจสำคัญในการเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การจัดการองค์ความรู้การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการรวบรวมตัวอย่างการขับเคลื่อนนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในภาพรวมและรายเป้าหมาย/เป้าประสงค์ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ภาครัฐกิจเอกชน ภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่ายการพัฒนาต่างๆ และนำมาศึกษาและจัดการความรู้เชิงลึกตัวอย่างการขับเคลื่อนนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมทั้งสรุปความเชื่อมโยงของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและผลลัพธ์ระยะยาว (มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน) สำหรับการเผยแพร่/การขับเคลื่อน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในและต่างประเทศ

๑.๔ นิยามและคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ศาสตร์พระราช หมายถึง บรรดาองค์ความรู้และภูมิปัญญาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานผ่านวิธีการต่างๆ ด้วยความมุ่งหมายที่จะพัฒนาป้องกันหรือแก้ไขปัญหาเพื่อประโยชน์สุขแก่เหล่าพสกนิกรและส่งผลถึงมนุษยชาติทั้งปวง ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง สันติสุขและยั่งยืน

กลไกหลักการมีส่วนร่วม ๕ กลไก หมายถึง กลไกการประสานงานภาคีเครือข่าย กลไกแผนงานและยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ กลไกการติดตามและประเมินผล กลไกการจัดการความรู้ และกลไกการสื่อสารสังคม

กลไกการประสานงานภาคีเครือข่าย หมายถึง กลไกที่เป็นแกนกลางการประสานงาน การบริหารจัดการ และการเชื่อมร้อยการทำงานของทุกภาคส่วนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กลไกแผนงานและยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ หมายถึง กลไกที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มีแผนงานเพื่อใช้กำกับนโยบาย แผนงานยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ และแผนปฏิบัติการ

กลไกการติดตามและประเมินผล หมายถึง กลไกที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำตัวชี้วัด ผลลัพธ์ การติดตามและการประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

กลไกการจัดการความรู้ หมายถึง กลไกที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร กรณีตัวอย่าง วิเคราะห์สังเคราะห์ ต่อยอด และขยายผลองค์ความรู้

กลไกการสื่อสารสังคม หมายถึง กลไกที่เกี่ยวข้องกับการบอกเล่าเรื่องราว สื่อสารให้สังคมรับทราบ โน้มน้าวให้เกิดการนำไปใช้ ประชาสัมพันธ์และขยายผลความสำเร็จ

ภาคีเครือข่าย ๗ ภาคส่วน หมายถึง การประสานพลังภาคส่วนต่างๆ ทั้ง ๗ ภาคส่วนเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนงานอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน ประกอบด้วย ภาคประชาชน ภาคศาสนา ภาคเอกชน ภาคสื่อ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาครัฐ

ทีมจังหวัด หมายถึง คณะทำงานระดับจังหวัด ประกอบด้วย กรมการจังหวัด คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ร่วมกับภาคีเครือข่าย ๗ ภาคส่วน ระดับจังหวัด

ทีมอำเภอ หมายถึง คณะทำงานระดับอำเภอ ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารงานอำเภอ (ก.บ.อ.) ร่วมกับภาคีเครือข่าย ๗ ภาคส่วน ระดับอำเภอ

ทีมตำบล หมายถึง คณะทำงานระดับตำบล ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) ร่วมกับ ภาคีเครือข่าย ๗ ภาคส่วน ระดับตำบล

ทีมหมู่บ้าน หมายถึง คณะทำงานระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมกับภาคีเครือข่าย ๗ ภาคส่วน ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

ความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (Gross Village Happiness : GVH) หมายถึง เครื่องมือที่กรมการพัฒนาชุมชนตั้งขึ้นมาเพื่อใช้ในการตรวจสอบความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนา และเป็นเป้าหมายในการพัฒนาที่มีผลต่อการพัฒนาในระดับจิตใจ เป็นความสุข ความรู้สึกภายใน ที่ส่งผลต่อตนเอง ครอบครัว หมู่บ้าน

ความอยู่เย็น เป็นสุข หมายถึง สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างถูกต้อง ดึงดูด นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๒ การทบทวนและการวิเคราะห์จากกรณีศึกษาโครงการต่างๆ (ที่เคยดำเนินการแล้ว)

๒.๑ หมู่บ้านอยู่เย็น เป็นสุข “โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง (หมู่บ้านอยู่เย็น)”

ความเป็นมา

โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง (หมู่บ้านอยู่เย็น) เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยเป็นการนำอุดมการณ์ “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” ซึ่งได้น้อมนำพระบรมราชปณิธานในพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อทรงประกอบพิธีบรมราชาภิเษก ความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” โดย “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม” เป็นที่มาของแผ่นดินธรรม และ “เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” เป็นที่มาของแผ่นดินทอง

กรอบความคิด

กรมการปกครองได้น้อมนำอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทองไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในระดับหมู่บ้าน โดยอาศัยกรอบแนวคิดสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) หมู่บ้านเป็นพื้นฐานของการพัฒนา ๒) พัฒนาด้านคน สังคม เศรษฐกิจอย่างสมดุล ๓) ใช้หลักคุณธรรมนำการพัฒนา ดำเนินการในหมู่บ้านเป้าหมายที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๗๔,๗๐๙ หมู่บ้านทั่วประเทศ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการปกป้อง เชิดชู สถาบันหลักของชาติ ด้วยน้อมนำ “ศาสตร์พระราชา” โครงการจิตอาสาพระราชทาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม
๒. เพื่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากและยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
๓. เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน
๔. เพื่อให้ประชาชนมีความรักความสามัคคี มีจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการดูแลกันและกัน ตลอดจนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดิน
๕. เพื่อพัฒนาหมู่บ้านอย่างมีส่วนร่วมตามแนวทาง “บวร” หรือ “บรม , ครบ”

ขั้นตอนการดำเนินการ

แบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับอำเภอ และระดับหมู่บ้าน ดังนี้

การดำเนินการของอำเภอ

๑. การประชุมคณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.) ร่วมกับทุกภาคส่วนในพื้นที่ เพื่อชี้แจงและวางแผนการดำเนินการร่วมกัน
๒. สร้างการรับรู้ผ่านกลไกและช่องทางการสื่อสารต่างๆ ในพื้นที่ ให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในพื้นที่ทราบถึงแนวทางการดำเนินการอย่างทั่วถึง
๓. มอบหมายคณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) สร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการปฏิบัติหน้าที่

การดำเนินการในหมู่บ้าน

๑. คณะกรรมการหมู่บ้านประชุมวางแผน เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนา หรือ โครงการ/กิจกรรม ในหมู่บ้าน โดยโครงการ/กิจกรรม อาจเป็นโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาหมู่บ้านหรือเป็นโครงการที่เกิดจากเวทีประชาคมของหมู่บ้านที่สะท้อนปัญหาและแนวทางการพัฒนา

๒. หมู่บ้านจะต้องดำเนินโครงการ/กิจกรรม อย่างต่อเนื่อง เดือนละ ๑ กิจกรรม ภายใต้โครงการ/กิจกรรม ๕ ด้าน และรายงานผลงานทาง <http://report.dopa.go.th/goldenland>

โดยโครงการ/กิจกรรม ๕ ด้าน ประกอบด้วย

(๑) การปกป้องเทิดทูนสถาบัน เช่น โครงการพระราชดำริ โครงการ/กิจกรรมจิตอาสา โครงการพระราชดำริอื่น ๆ การสร้างความสามัคคี ประองตองสมานฉันท์

(๒) การพัฒนาคน เช่น กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การมีส่วนร่วมของผู้นำทางศาสนาในการพัฒนาหมู่บ้าน การส่งเสริมสุขภาพกายใจ การป้องกันและการดูแลสุขภาพของคนในหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นอยู่ของผู้ชรา ผู้พิการ เป็นต้น

(๓) การพัฒนาสังคม เช่น การทำนุบำรุงสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้าน การประนีประนอมข้อพิพาท การจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย การปฏิบัติงานรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การป้องกันและบรรเทาเหตุฉุกเฉิน หรือภัยพิบัติ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

(๔) การส่งเสริมเศรษฐกิจ เช่น การส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำบัญชีครัวเรือน การส่งเสริมการประกอบอาชีพในการรวมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรมซึ่งมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการออม เป็นต้น

(๕) การจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การปรับปรุงดูแลสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างสม่ำเสมอ การคัดแยกขยะและของเสียภายในหมู่บ้านอย่างเป็นระบบ การแปรรูปหรือสร้างรายได้จากขยะของหมู่บ้าน กิจกรรมส่งเสริมความรู้ในการจัดการขยะ และการกำหนดกฎเกณฑ์และมาตรการในการจัดการขยะให้ประชาชนปฏิบัติตาม เป็นต้น

การติดตามประเมินผล

๑. การตรวจประเมินหมู่บ้านโดยคณะกรรมการระดับอำเภอเพื่อจัดประเภทหมู่บ้านเป็น ๓ ระดับ คือ หมู่บ้านที่มีผลงานโดดเด่น (A) หมู่บ้านที่มีผลงานระดับดี (B) และหมู่บ้านเริ่มสร้างผลงาน (C)

๒. ประกวดคัดเลือกหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทางแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง (หมู่บ้านอยู่เย็น) โดยแบ่งการตรวจประเมินใน ๔ ระดับ คือ ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับภาค

กรมการปกครองตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างสังคมอยู่เย็น เป็นสุข จึงได้กำหนดให้การสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามแนวทางอุดมการณ์ “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” (หมู่บ้านอยู่เย็น) เป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญเร่งด่วนที่ต้องผลักดันให้เกิดผลสำเร็จ เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้หมู่บ้านเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ และบรรลุถึงเป้าหมายสุดท้ายในการพัฒนาประเทศต่อไป

๒.๒ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง”

ความเป็นมา

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกกรมและรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะกรมการปกครองและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร คือปฏิบัติงานตามหลัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรม มาเป็นหลักในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน ให้สอดคล้องกับภูมิสังคมที่แต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันของปัจจัยพื้นฐาน ด้านศักยภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ เพื่อให้ประชาชน คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข สร้างพื้นฐานการพึ่งตนเอง ลดความเหลื่อมล้ำในระดับครัวเรือน ชุมชน และส่งผลให้ประเทศมีความเข้มแข็ง โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างเช่น การบริหารจัดการน้ำและปรับปรุงพื้นที่ด้วย “โคก หนอง นา” ด้านการทำทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ผสมผสานกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน ให้มีระบบการบริหารจัดการชุมชนแบบบูรณาการที่เข้มแข็ง และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มั่นคง

กรอบความคิด

ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในการทำงาน โดยดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการกำหนดเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน คือ ๑. ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลูกดอกบាយมุข) ๒. เพิ่มรายได้ (มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) ๓. ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) ๔. การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) ๕. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัตถุดิบในชุมชน ประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) ๖. เอื้ออาทรต่อกัน (ช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี)

ต่อมาได้ขยายผลการทำงานสู่ความยั่งยืน โดยมีศักยภาพ ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด คือด้านจิตใจและสังคม (สามัคคี มีข้อตกลงข้อมูลหมู่บ้าน มีกองทุน ยึดหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม/จริยธรรม ชุมชนปลอดอบายมุข) ด้านเศรษฐกิจ (จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การออม มีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน) ด้านการเรียนรู้ (มีและใช้ข้อมูลชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างคุณค่า มีศูนย์เรียนรู้ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน สร้างเครือข่ายการพัฒนา) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฯ มีกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานทดแทนและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) และแบ่งศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้าน เป็น ๓ ระดับ คือ ระดับพออยู่ พอกิน ระดับอยู่ดี กินดี และระดับมั่งมี ศรีสุข

ขั้นตอนการดำเนินการ

๑. การประเมินและการแยกประเภทหมู่บ้านหรือชุมชน โดยใช้ฐานข้อมูลกรมการปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๗๔,๔๓๕ หมู่บ้าน และเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นผู้ดำเนินการตามแนวคิดประชาชนเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาตามเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด โดยมีพัฒนากร อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน ร่วมเป็นชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีการพัฒนา

๒. การคัดเลือกหมู่บ้านหรือชุมชน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยใช้เกณฑ์ชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด เป็นเกณฑ์ในการประเมินและพิจารณาแยกประเภท จัดระดับหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นให้เสนอหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์จริง ๆ เน้นในเชิงคุณภาพ ไม่เน้นปริมาณ

๓. การพัฒนาขยายผลวิถีชีวิตประชาชนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเพิ่มศักยภาพของแกนนำชุมชน ให้มีความสามารถในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนได้ด้วยชุมชนเอง พร้อมรับการประเมินความ “อยู่เย็นเป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของชุมชน Gross Village Happiness : GVH) เพื่อทราบผลกระทบของการพัฒนาของหมู่บ้านว่ามีระดับความสุขระดับใด

๔. การยกย่องและเชิดชูเกียรติ จัดให้มีการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยเริ่มต้นจากการประเมินหมู่บ้าน ตามเกณฑ์ ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด (ตัวชี้วัด ๖ x ๒) หมู่บ้านใดมีคุณสมบัติทั้ง ๒ ประการนี้ จะได้รับคัดเลือกและประเมินรอบต่อไป ตามเกณฑ์ ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด เพื่อจัดระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมี ๓ ระดับ คือ ระดับพออยู่ พอกิน ระดับอยู่ดี กินดี และระดับมั่งมี ศรีสุข ซึ่งหากหมู่บ้านใดไม่มีการประเมินตามเงื่อนไขที่กำหนดเพื่อจัดระดับได้ จะอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด (ตัวชี้วัด ๖ x ๒) เป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อดำเนินการจัดระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชนลงนามรับรอง และให้ผู้ร่วมประเมินหมู่บ้าน (ศูนย์ ศพ.ตำบล) ลงนามรับรอง เพื่อส่งผลการประเมินให้อำเภอและจังหวัดดำเนินการตามกระบวนการประเมินต่อไป ซึ่งหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด จะได้รับโล่รางวัลพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ความสำเร็จ

๑. เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งขึ้น เพราะประชาชนในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ สามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือ แบ่งปันกัน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

๒. ชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดี มีและใช้แผนชุมชนในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ ทำให้การพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ สามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย

๓. ประชาชนสามารถสร้างรายได้ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้มีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ที่เพียงพอและมั่นคง

๔. ประชาชนดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้ มีความรับผิดชอบร่วมกันในด้านต่าง ๆ เช่น ดูแลเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย ดูแลผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และช่วยเหลือญาติพี่น้องเพื่อให้สามารถดำรง ความเป็นครอบครัวได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรค

๑. ด้านการลดรายจ่าย บางครัวเรือนไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ

๒. ด้านการเพิ่มรายได้ ขาดตลาดรองรับผลผลิตการเกษตร

๓. ด้านการประหยัด เงินออมทรัพย์ค่อนข้างน้อย

๔. ด้านการเรียนรู้ คนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจที่จะสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม

๕. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีการปลูกป่าทดแทน

๖. ด้านการเอื้ออาทร คนร่วมกิจกรรมในชุมชนมีจำนวนน้อย

๒.๓ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕”

ความเป็นมา

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕) เกิดขึ้นจากสถานการณ์บ้านเมืองในห้วงเวลาที่ประเทศประสบปัญหา เช่น การกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติดและอบายมุข การแตกแยกทางความคิด และการจลาจลจู่โจมสถาบันหลักของชาติ เป็นต้น โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ (เบญจศีล – เบญจธรรม) มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน กอปรกับรัฐบาลได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกันขึ้นในทุกภาคส่วนของประเทศ ตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชน ย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

วัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๑. เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนในประเทศ
๒. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี
๓. เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง
๔. เพื่อสนับสนุนการดำเนินการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาคมที่เกี่ยวข้อง
๕. เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี และพระบรมวงศานุวงศ์

รูปแบบกิจกรรมและตัวชี้วัดตามหลักศีล ๕ ประกอบด้วย

รูปแบบกิจกรรมภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อตอบสนองโครงการหมู่บ้านภายใต้การทำงานของวัด พระสงฆ์ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และภาคที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดรูปธรรมของการรักษาศีล ๕ ในการสร้างสังคมแห่งสันติสุข โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

- ๑) การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๒) การส่งเสริมการรักษาศีล ๕ และการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา
- ๓) การส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมและการบูรณาการกิจการพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคมวิถีพุทธ

กระบวนการดำเนินการ ประกอบด้วย

- ๑) การเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อการรักษาศีล ๕ ให้กับประชาชนเป็นที่แพร่หลายในพื้นที่ของวัดและหมู่บ้านทั่วประเทศ
- ๒) ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนววิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้กระบวนการความร่วมมือของคณะสงฆ์ ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ (พลังบวร)
- ๓) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร เช่น พระสงฆ์ เยาวชน และประชาชนในการสนับสนุนการเผยแผ่หลักศีล ๕ อย่างเพียงพอ

๔) เสริมสร้างปรองดองสมานฉันท์ของประชาชนในประเทศ ส่งเสริมให้ประชาชนได้นำหลักทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกในการเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง

๕) การเสริมสร้างเครือข่ายการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมอบหมายให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ทั่วประเทศ จำนวน ๗๗ จังหวัด

ยุทธศาสตร์การดำเนินการ

คณะกรรมการและคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการภายใต้ ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีกลไกในการขับเคลื่อนโครงการในทุกระดับ

๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาบุคลากรและชุมชนในการสนับสนุนการเผยแผ่หลักศีล ๕ อย่างเพียงพอ

๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริม สนับสนุน การจัดกิจกรรมการเผยแผ่หลักศีล ๕ ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการรักษาศีล ๕ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

๒.๔ บทวิเคราะห์และบทสรุปจากการศึกษาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระดับหมู่บ้าน ที่ผ่านมา

จะเห็นได้ว่าจากโครงการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระดับหมู่บ้าน จะเห็นความเป็นมา กรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง (หมู่บ้านอยู่เย็น) โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ซึ่งมีทฤษฎีหรือแนวทางที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินโครงการทั้ง ๓ โครงการ คือ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และการน้อมนำพระบรมราชปณิธานใน พระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ บพิตร มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่บุคคล หมู่บ้าน และภาคีเครือข่าย ในระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้านตามลำดับ โดยอาศัยการทำงานบูรณาการร่วมกัน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการระดับจังหวัด คณะกรรมการระดับอำเภอ คณะกรรมการหมู่บ้าน ฯลฯ) ซึ่งยึดหลักคุณธรรม ในการปฏิบัติงานเป็นที่ตั้ง

กลไกหลักในการดำเนินการขับเคลื่อนของทั้ง ๓ โครงการ คือ การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบรมราชปณิธานในพระปฐมบรมราชโองการของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมา โดยมุ่งผลลัพธ์ในการพัฒนาหมู่บ้าน บริหารการจัดการชุมชนแบบบูรณาการที่เข้มแข็ง และพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนให้มั่นคง รวมไปถึงการใช้หลักพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์เกิดขึ้น ในสังคมด้วยการอาศัยหลักศีล ๕ ซึ่งแต่ละโครงการจะมีเป้าหมาย/จุดเน้น ดังนี้

๒.๔.๑ โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง (หมู่บ้านอยู่เย็น)

กระบวนการทำงาน ทำงานในรูปแบบคณะทำงานระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอตามลำดับ มีการบูรณาการทำงานร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และส่งผลให้ เกิดความเข้มแข็งเพราะมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน โดยมุ่งเน้น การปกป้องเทิดทูนสถาบัน การพัฒนาคน การพัฒนา สังคม การส่งเสริมเศรษฐกิจ และการจัดการสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่ส่งผลทำให้โครงการประสบผลสำเร็จในบางพื้นที่

(๑) นายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการ ภาครัฐ ภาคเอกชน โดยเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมการขับเคลื่อนการดำเนินการร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านตั้งแต่การวางแผน การร่วมคิด ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่

(๒) การบูรณาการร่วมกันของภาคีเครือข่ายในหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืน

(๓) ผู้ใหญ่บ้าน มีภาวะผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง มีความรักสามัคคีร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

(๔) มีการใช้แผนพัฒนาหมู่บ้านบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ สร้างความเข้มแข็ง คณะกรรมการหมู่บ้านขับเคลื่อนโครงการตามแผนพัฒนาหมู่บ้านโดยใช้กลไก ของคณะกรรมการหมู่บ้านโดยไม่ใช้งบประมาณของภาครัฐเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนของหมู่บ้าน

(๕) หมู่บ้านมีการแสวงหางบประมาณจากแหล่งภายนอก เช่นภาคเอกชน หรือจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ

(๖) หมู่บ้านมีแหล่งทุนภายในหมู่บ้านที่เข้มแข็ง และมีสัมพันธภาพที่ดีกับท้องถิ่น

๒.๔.๒ โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้หลักการพึ่งตนเอง หันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้ ตามหลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

กระบวนการ มีคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอ ประกอบด้วย ข้าราชการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนฯ ระดับตำบล/หมู่บ้าน ประกอบด้วย ข้าราชการ อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ

จากวิสัยทัศน์ของกรมการพัฒนาชุมชน “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ภายในปี ๒๕๖๕” สู่เป้าหมาย การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน มีอาชีพ มีรายได้ และมีความสุข เพิ่มขึ้นจำนวน ๔๔,๘๓๕ หมู่บ้าน ด้วยพันธกิจ ๑. พัฒนาระบบกลไกการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้พึ่งตนเอง ๒. พัฒนาการบริหารจัดการชุมชนให้พึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยดำเนินงานผ่านโครงการสำคัญ ได้แก่ โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ และไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณ หมู่บ้านเป้าหมายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณนั้น จะดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด โดยเน้นที่การวัดและประเมินผลความสุขมวลรวม เปรียบเทียบก่อนดำเนินกิจกรรมและหลังกิจกรรม โดยมีลำดับขั้นตอน/กระบวนการ ดังนี้

(๑) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ วางแผนและกำหนดกิจกรรม การพัฒนาหมู่บ้าน ข้อมูลจากการจัดทำแผนชีวิตและแผนชุมชน ข้อมูลจากการประเมินเพื่อตรวจสอบสภาพของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกระทรวงมหาดไทย ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด ข้อมูลจากผลการประเมินความอยู่เย็นเป็นสุข หรือความสุขมวลรวมของชุมชน จำนวน ๒ ครั้ง และพัฒนาพื้นที่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้โคกหนองนาโมเดล

(๒) สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติร่วมกันของคนในหมู่บ้านเป้าหมาย สำหรับฝึกปฏิบัติร่วมกัน อาทิเช่น การปลูกผัก ตามสภาพของพื้นที่ การแปรรูปผลิตผลเพื่อเป็นการถนอมอาหารและใช้ประโยชน์รูปแบบต่าง ๆ หรือกิจกรรมการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เป็นต้น

(๓) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ให้ครัวเรือนเป้าหมายดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและขยายผลไปยังครัวเรือนอื่นในหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหา

(๔) สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงาน หลังดำเนินการแล้วเสร็จ

ทั้งนี้ หมู่บ้านเป้าหมายที่ไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณนั้น มีการประเมินผลความสำเร็จของการพัฒนา ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

๑. มีการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนการดำเนินงานไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของกิจกรรมทั้งหมด

๒. มีการจัดระบบฐานเรียนรู้ภายในศูนย์ ไม่น้อยกว่า ๕ ฐาน

๓. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ของศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป้าหมายอย่างน้อย ๒ ช่องทาง

๔. จัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้บริการประชาชนที่สนใจ

๕. สรุปบทเรียนผลการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป้าหมาย

การดำเนินกิจกรรมนั้น ควรใช้หลักการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้ผลของการดำเนินกิจกรรม เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และหมู่บ้านเป้าหมาย มีการใช้ข้อมูลชุมชน และการวิเคราะห์ชุมชน มาเป็นข้อมูลในการส่งเสริมกิจกรรมให้เหมาะสมต่อบริบทของชุมชน สิ่งสำคัญ ผู้นำต้องทำก่อน

๒.๔.๓ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ปัจจัยที่ส่งผลทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ

(๑) การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ผลการดำเนินการพบว่า คณะสงฆ์และภาคีที่เกี่ยวข้องในทุกจังหวัดมีกระบวนการขับเคลื่อนโครงการในระดับดีมาก โดยมีการตั้งคณะกรรมการร่วมหลายฝ่าย คือ คณะสงฆ์ ภาครัฐและภาคประชาชน โดยให้ภาครัฐในพื้นที่ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและผู้นำท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นกรรมการในการขับเคลื่อน มีการตั้งศูนย์ประสานโครงการในระดับจังหวัด โดยมอบหมายให้สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดร่วมกันเป็นศูนย์ประสานงานเพื่อให้วัดชุมชน หมู่บ้านได้รับแนวทางการพัฒนาความรู้และแนวปฏิบัติตามหลักศีล ๕ การพัฒนาโครงการ กิจกรรมการส่งเสริมรักษาศีล ๕ ในพื้นที่ มีการจัดทำฐานข้อมูลของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เช่น จำนวนวัด ชุมชน หมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ มัคทายก เยาวชน โรงเรียน และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ เป็นต้น จนสามารถนำไปสู่การยกระดับการบริหารจัดการภายใน กลไกการขับเคลื่อนโครงการของคณะสงฆ์ และภาคีที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้มแข็งต่อการพัฒนาสังคม และความยั่งยืนของพระพุทธศาสนา เกิดการส่งเสริมให้คณะสงฆ์มีการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาเพื่อการขับเคลื่อนโครงการไปด้วยกัน และนำไปสู่การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับนโยบาย ระดับจังหวัดและหมู่บ้าน มีการจัดระบบข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการยกระดับการพัฒนากิจกรรมการรักษาศีล ๕ ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง

(๒) การพัฒนาบุคลากรและชุมชนในการสนับสนุนการเผยแผ่หลักศีล ๕ จากการดำเนินการพบว่า คณะสงฆ์และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ สามเณร เยาวชน ผู้ชุมชน บุคลากร ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนให้มีการศึกษาเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ เพื่อสร้างสังคมแห่งสันติสุข โดยมีการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ ทักษะและแนวปฏิบัติของบุคลากรและชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ผ่านกระบวนการอบรมสัมมนาพระสงฆ์ บุคลากร และชุมชนในด้านต่างๆ

(๓) การส่งเสริม สนับสนุน การจัดกิจกรรมการเผยแผ่หลักศีล ๕ ผลการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเผยแผ่หลักศีล ๕ ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายมุ่งเน้นการพัฒนาและ ส่งเสริมกิจกรรมใน ๓ ด้าน คือ ๑. กิจกรรมส่งเสริมการรักษาหลักศีล ๕ ๒. กิจกรรมส่งเสริมความปรองดอง สมานฉันท์ ๓. กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตวัฒนธรรมเชิงพุทธ

ผลจากการดำเนินการสามารถนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมและโครงการในระดับหมู่บ้านและจังหวัด ในการส่งเสริมปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธและที่สอดคล้องกับหลัก ๘ ประการของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.บ.ต.) ทำให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมวิถีพุทธให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงยกระดับหมู่บ้านและชุมชนให้มีความชัดเจนและให้เป็นต้นแบบของการพัฒนาตามหลักศีล ๕ และหลักพุทธธรรม

(๔) การส่งเสริม สนับสนุน และสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนการรักษาศีล ๕ คณะกรรมการ ขับเคลื่อนโครงการในทุกระดับและคณะสงฆ์ ได้ดำเนินการประสานการทำงานเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา กิจกรรมการรักษาศีล ๕ และวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยมีความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ผู้ว่าราชการจังหวัดได้มาร่วมตรวจเยี่ยม ติดตามและประเมินผลในระดับจังหวัดจำนวนหลาย จังหวัด และมอบหมายให้รองผู้ว่าราชการปฏิบัติหน้าที่แทนในบางพื้นที่ ในขณะเดียวกันมีการประสาน เครือข่ายและกระบวนการของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น ผู้กำกับการสถานีตำรวจ กอ.รมน. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนจากกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล เพื่อร่วมพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

ผลการดำเนินการเชิงคุณภาพ ที่เน้นการส่งเสริมดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ เช่น การคิดดี ทำดี พุทธดี กิจกรรมรักษาศีล ๕ ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมการสวดมนต์นั่งสมาธิ กิจกรรมบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ ดังนี้

๑) ประชาชนและหมู่บ้านต้นแบบที่เข้าร่วมโครงการมีการดำเนินการตามกิจกรรมการส่งเสริม การรักษาศีล ๕ มากขึ้น คือ มีการพัฒนาตนเองในกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ ที่เป็นรูปธรรม มากขึ้นโดยสามารถลดอัตราการทำผิด การทำร้าย การลักขโมยในชุมชน เป็นต้น เข้าร่วมกิจกรรมการ พัฒนา ตามวิถีชีวิตชาวพุทธมากขึ้น เช่น เข้าร่วมทำบุญ ไหว้พระสวดมนต์ และมีการพัฒนากิจกรรมตาม ลักษณะงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่คณะสงฆ์จัดขึ้นโดยมีผลงานการพัฒนากิจกรรมส่งเสริม สินค้าชุมชน (OTOP) และกิจกรรมอื่น ซึ่งเป็นผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๒) ประชาชนและหมู่บ้านต้นแบบมีจิตสำนึกและได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบ มีส่วนร่วม ในการสร้างสรรค์สังคมธรรมาภิบาลของตนเอง ด้วยการสร้างความรักความสามัคคี ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน ในสังคม เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี มีความตระหนักรู้ปกป้อง เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคงยั่งยืน

๓) ประชาชนและหมู่บ้านต้นแบบมีความรักความเข้าใจ เคารพในความคิดเห็นของกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อ เป็นสังคมเครือญาติและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๔) ประชาชนและหมู่บ้านต้นแบบเห็นคุณค่าและ ประโยชน์ในการนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา มาดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองทั้งในมิติด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม

๕) ประชาชนได้มีส่วนร่วมให้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย มีส่วนร่วมในการพัฒนา กิจกรรมของชุมชน เป็นการรื้อฟื้นวัฒนธรรมอัน ดีงามของไทยให้ดำรงอยู่

ซึ่งจากที่กล่าวมาทั้ง ๓ โครงการฯ นั้น ประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้และสามารถขยายผลต่อยอดดำเนินการไปยังพื้นที่อื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป้าประสงค์หรือเป้าหมายได้สอดคล้องกับ SDGs หรือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีทั้งหมด ๑๗ เป้าหมาย โดยองค์การสหประชาชาติทั้ง ๑๗ ข้อ แบ่งออกเป็น ๕ มิติ ได้แก่

มิติที่ ๑ มิติด้านสังคม (People)

เป้าหมายที่ ๑ : ขจัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่

เป้าหมายที่ ๒ : ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๓ : สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกวัย

เป้าหมายที่ ๔ : สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมายที่ ๕ : บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมอำนาจให้แก่สตรีและเด็กหญิง

มิติที่ ๒ มิติด้านเศรษฐกิจ (Prosperity)

เป้าหมายที่ ๗ : สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ย่อมเยา

เป้าหมายที่ ๘ : ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มพื้นที่ มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ ๙ : สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุม และยั่งยืน และส่งเสริมวัฒนธรรม

เป้าหมายที่ ๑๐ : ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ ๑๑ : ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน

มิติที่ ๓ สิ่งแวดล้อม (Planet)

เป้าหมายที่ ๖ : สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๒ : สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๓ : ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ ๑๔ : อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๕ : ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและพื้นสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

มิติที่ ๔ สันติภาพและสถาบัน (Peace)

เป้าหมายที่ ๑๖ : ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

มิติที่ ๕ หุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)

เป้าหมายที่ ๑๗ : เสริมความเข้มแข็งให้แก่งlobalization การดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สามารถเปรียบเทียบให้เห็นว่าแต่ละโครงการสอดคล้องกับตัวชี้วัด SDGs หรือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

(๑) โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น) สอดคล้องกับตัวชี้วัด SDGs หรือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ มิติที่ ๑ มิติด้านสังคม (People) มิติที่ ๒ มิติด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) มิติที่ ๓ สิ่งแวดล้อม (Planet) มิติที่ ๔ สันติภาพและสถาบัน (Peace) และมิติที่ ๕ หุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)

(๒) โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับตัวชี้วัด SDGs หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ มิติที่ ๑ มิติด้านสังคม (People) มิติที่ ๒ มิติด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) มิติที่ ๓ สิ่งแวดล้อม (Planet) มิติที่ ๔ สันติภาพและสถาบัน (Peace) และมิติที่ ๕ หุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)

(๓) โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สอดคล้องกับตัวชี้วัด SDGs หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ มิติที่ ๔ สันติภาพและสถาบัน (Peace) และมิติที่ ๕ หุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)

จากการวิเคราะห์โครงการทั้ง ๓ โครงการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กลไกภาคีเครือข่ายในระดับต่าง ๆ ได้มีกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน เกิดการบูรณาการการทำงานระหว่างภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องตามบริบทของแต่ละพื้นที่และโครงการ เพื่อมุ่งหวังให้การดำเนินงานตามโครงการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ฉะนั้น ในการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้าน (Sustainable Village) สามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ และสอดคล้องกับตัวชี้วัด SDGs หรือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทที่ ๓ แนวทางดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)

๓.๑ การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

(๑) คน

โดยได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่เกี่ยวกับ “คน” กับ “การพัฒนาพื้นที่” ดังนี้

๑) ประเด็นการพัฒนา (ทรงให้ความหมายของการพัฒนากับคณะเยาวชนจังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓) ว่า

“...พัฒนา ก็หมายถึง ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า การพัฒนาประเทศก็ทำให้บ้านเมืองมั่นคง มีความเจริญ ความหมาย ของการพัฒนาประเทศนี้ก็เท่ากับตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตของแต่ละคน มีความปลอดภัย มีความเจริญ มีความสุข...”

๒) ความเจริญ ความหมายของคำว่า “ความเจริญ” (พระราชทานคำอธิบายไว้ในพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๐) ความว่า

“...ความเจริญนั้นมักจำแนกกันเป็นสองอย่าง คือ ความเจริญทางวัตถุอย่างหนึ่ง และ ความเจริญทางจิตใจ อีกอย่างหนึ่งยิ่งกว่านั้นยังเห็นกันว่า ความเจริญอย่างแรกอาศัยวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสร้างสรรค์ ความเจริญอย่างหลังอาศัย ศิลปะ ศิลธรรม จรรยา เป็นปัจจัยแท้จริงแล้ว ความเจริญทางวัตถุกับ ความเจริญทางจิตใจที่ดี หรือความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์กับทางด้านศิลปะ ศิลธรรม จรรยาก็ดี มิใช่สิ่งที่จะแยกออกจากกันให้เด็ดขาดได้ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เราพยายามจะแยกออกจากกันนั้น มีมูลฐานที่เกิดอันเดียวกัน คือ “ความจริงแท้” ที่เป็นวิทยาศาสตร์ ถึงจะพยายามแยกจากกันอย่างไร ที่สุดก็จะรวมลงสู่จุดกำเนิดเดียวกัน แม้แต่จุดประสงค์ก็จะลง สู่จุดเดียวกัน คือ ความสุข ความพอใจของทุกคน ดังนั้น ท่านทั้งปวงที่กำลังจะนำวิชาการออกไปสร้างความเจริญแก่ตน แก่ชาติ ควรจะได้ทราบตระหนักในข้อนี้ และควรจะต้องพัฒนาพร้อมกันไป ปฏิบัติพร้อมกันไป ความเจริญมั่นคงแท้จริงจึงจะเกิดขึ้นได้...”

โดยนัยแห่งพระบรมราโชวาทนี้ คำว่าความเจริญที่เป็นผลสรุปรวม ต้องประกอบทั้ง ความเจริญทางวัตถุ และความเจริญทางจิตใจ มีอาจแยกจากกัน และต้องเป็นเอกภาพกัน

ความเจริญทางวัตถุต้องอาศัยวิชาการทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยวิชาการ ย่อมต้องอาศัย “คน” ผู้มีวิชาความรู้ หรือผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนเป็นปัจจัย ความเจริญทางจิตใจต้องอาศัยศิลปะ ศิลธรรม จรรยา เป็นปัจจัย ซึ่งศิลปะ ศิลธรรม จรรยา จะเกิดขึ้นได้ ดำรงอยู่ และสำแดงผลได้ย่อมต้องอาศัย “คน” ผู้ถือปฏิบัติ ศิลปะ ศิลธรรม จรรยาเป็นฐาน

ดังนั้น การพัฒนาบ้านเมือง ให้มั่นคง มีความเจริญ ต้องพัฒนา “คน” ให้ถึงพร้อมทั้ง ด้านวิชาการ และศิลปะ ศิลธรรม จรรยา โดยมี “ความสุข ความ พื่อใจของทุกคน” เป็นจุดมุ่งหมาย

นอกจากต้องฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้ดำรงอยู่ในครรลองแห่งธรรมเพื่อเป็นปัจจัยกำกับความรู้ ความสามารถแล้ว หน้าที่ที่บุคคลโดยเฉพาะผู้ได้รับการศึกษาสูง ซึ่งถือว่าเป็นผู้ได้รับโอกาสที่ดีกว่า พึงรับผิดชอบ เกื้อกูลสังคมส่วนรวม ผสาน พ้องกับการฝึกฝนพัฒนาด้านทางความรู้ความสามารถ เพื่อสร้างสรรค์ ความเจริญ

๓) ประเด็นการทำงาน และความก้าวหน้าในชีวิต (ดังพระบรมราโชวาท เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๖) ความว่า

"...ในฐานะที่เป็นผู้ได้รับการศึกษาสูง ท่านทั้งหลายย่อมมีความมุ่งหมายที่จะได้ใช้ความรู้ความสามารถทำงานตามแผนจัด เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ คือ ความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเอง แก่งาน และแก่ชาติบ้านเมืองให้ประจักษ์ผล..."

สรุปได้ว่า การพัฒนาคนตามแนวพระราชดำริ ถือว่า “คน” เป็นปัจจัยสำคัญ และเป็นศูนย์กลางของงานพัฒนาชาติบ้านเมือง โดยการบ่มเพาะเสริม สร้างความรู้ความสามารถทางวิชาการ วิชาชีพ ควบคู่ไปกับการอบรมฝึกฝนจิตใจ ให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี เพื่อใช้เป็นปัจจัยในการสร้างความเจริญทั้งส่วนตนและส่วนรวม ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๗ ว่า

"...การให้การศึกษาคือครบถ้วนทั้งทางด้านศีลธรรมจรรยา วิชาสามัญ และวิชาชีพนั้น เป็นการปูพื้นฐานอย่างสำคัญในการ พัฒนาคน ให้เป็นคนดี มีความสามารถ ซึ่งจะเป็นกำลังในการสร้างเสริมสร้างความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองต่อไปในวันข้างหน้า..."

(๒) ความรู้

การพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรินั้น จำเป็นต้องใช้ “ความรู้” และ “คุณธรรม” เป็นฐานในการพิจารณาการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึง “ความพอประมาณ” “มีเหตุผล” และ “มีภูมิคุ้มกัน” ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาที่มีความสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ “ความรู้” ที่ใช้ในการพิจารณาการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ นั้น นอกจากจะเป็นความรู้ในเชิงวิชาการแล้วยังจะต้องศึกษาเรียนรู้ข้อมูลรายละเอียดจากการสอบถามความต้องการของราษฎรในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืนจะทำให้เกิดความสมดุลครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น “เศรษฐกิจ” “สังคม” “สิ่งแวดล้อม” และ “วัฒนธรรม” นอกจากนี้ มิติในการพัฒนาชุมชนตามศาสตร์พระราชาจะต้องคำนึงถึงองค์ความรู้ใน ๖ มิติ ได้แก่ ดิน น้ำ เกษตร พลังงาน ทดแทน ป่า และสิ่งแวดล้อม โดยจะปรับนำหลักของแต่ละเรื่องตามสภาพภูมิสังคมและสภาพ ปัญหาของชุมชนในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม เช่น มิติน้ำจะเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำ การเก็บน้ำให้อยู่ในพื้นที่ให้นานที่สุด และการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยวิธีการทำฝนหลวง กังหันชัยพัฒนา การทำฝายและการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีชีวภาพ ส่วนมิติป่าจะเน้นการปลูกป่าในใจคนก่อนแล้วให้คนไปปลูกปาร์ักษาป่าจริงๆ ต่อไป การปลูกป่า ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง การปลูกป่าต้นน้ำและบริเวณอ่างเก็บน้ำ การทำระบบป่าเปียก (Wet Fire Break) และการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก โดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์และพัฒนาพื้นที่ที่สุด

กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเบื้องต้นประชาชนในชุมชนจะต้องมีฐานข้อมูลของชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากแผนชุมชน มีการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการตั้งศูนย์การเรียนรู้ มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนา เน้นหลักการพึ่งพาตนเอง มีการพัฒนาองค์ความรู้ด้วยการวิจัยหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้หลักวิชาการในการศึกษาหาความรู้ จัดทำข้อมูลความรู้อย่างเป็นระบบ พัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดเป็นนวัตกรรม และพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ต่อไป

(๓) ภาคีเครือข่าย

หลักการทรงงาน เรื่อง การมีส่วนร่วม

ในการทรงงานพระองค์ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ทั้งประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น หรือที่เรียกประชาพิจารณ์เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยให้อาชาวบ้านเป็นครู ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้กว้างขวาง นักแน่นรู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริง คือ การระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

การขับเคลื่อนพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความยั่งยืนที่ผ่านมา จะพบว่าแต่ละภาคีจะดำเนินการเฉพาะส่วนแบบกระจุกกระจาย ทั้งภาคีภาครัฐ ภาคีประชาสังคม ภาคีเอกชน และ/หรือปัจเจกบุคคล กล่าวคือ ต่างฝ่ายต่างขับเคลื่อนไปในวิถีของตนเองโดยลำพัง ตามอำนาจหน้าที่ จำนวนงบประมาณ ศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนองค์ความรู้และทักษะต่าง ๆ เท่าที่จะพึงมี ไม่มีกลไกในการเชื่อมประสานระหว่างภาคี การระดมความคิดเห็น การมีส่วนร่วมจากทุกภาคีอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านไม่มีพลังในการขับเคลื่อนทุกด้านในภาพรวม

อย่างไรก็ตาม ในแต่ละภาคนั้นจะมีศักยภาพเฉพาะด้านของตนที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันก็มีข้อจำกัดเฉพาะด้านของตนที่แตกต่างกันอีกเช่นกัน ดังนั้น การเชื่อมประสานในแต่ละภาคีจะเป็นการดึงศักยภาพที่แตกต่างกันมารวมไว้ในที่เดียวกันจนเกิดความสำเร็จแบบและหนุนเสริมการขับเคลื่อน ที่จะส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านมีพลังขับเคลื่อนทุกด้านไปพร้อม ๆ กันในภาพรวม

แนวทางการใช้กลไกภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนหมู่บ้านยั่งยืน

ปัจจุบันในแต่ละภาคีมีกลไก ที่เป็นจุดเชื่อมประสานเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืนที่สามารถนำไปบูรณาการร่วมกับภาคีอื่น ๆ จนสามารถพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความยั่งยืนได้ เช่น

ภาคีภาครัฐ >> พลังของการสั่งการ

ภาคีภาคเอกชน >> พลังของการจัดการ

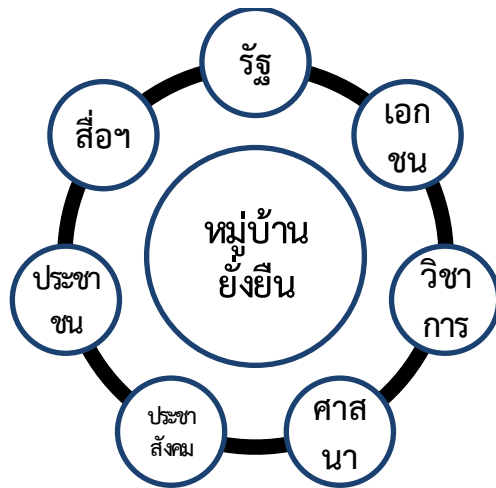
ภาคีด้านวิชาการ >> พลังของความรู้

ภาคีด้านศาสนา >> พลังของศรัทธา

ภาคีภาคประชาสังคม >> พลังของมวลชน

ภาคีภาคประชาชน >> พลังของมวลชน

ภาคีสื่อสารมวลชน >> พลังของการสื่อสารเผยแพร่

ตารางแสดงศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละภาคี

ประเภทของภาคี	ศักยภาพ	ข้อจำกัด
ภาคีภาครัฐ	๑. อำนาจตามกฎหมาย ๒. มีแหล่งงบประมาณและทรัพยากร ๓. มีความสามารถสั่งการ	๑. ทำงานเฉพาะส่วนไม่เชื่อมโยง ๒. ความยืดหยุ่นในการบริหาร ๓. การจัดการองค์ความรู้
ภาคีภาคเอกชน	๑. มีความยืดหยุ่นในการบริหาร ๒. มีแหล่งงบประมาณ ๓. มีเครือข่ายที่มีพันธกิจร่วมกัน	๑. ไม่มีพื้นที่ในการพัฒนาหมู่บ้าน ๒. ไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ๓. ขาดองค์ความรู้
ภาคีด้านวิชาการ	๑. มีแหล่งความรู้รอบด้าน ๒. การจัดการองค์ความรู้ ๓. มีแหล่งงบประมาณและทรัพยากร	๑. ไม่มีกลไกในทางปฏิบัติ ๒. ความสามารถสั่งการ ๒. ความยืดหยุ่นในการบริหาร
ภาคีด้านศาสนา	๑. มีความสามารถสั่งการ ๒. การสร้างแรงจูงใจ ๓. การเชื่อมโยงทุกภาคส่วน	๑. มีแหล่งความรู้รอบด้าน ๒. การจัดการองค์ความรู้ ๓. มีแหล่งงบประมาณและทรัพยากร
ภาคีภาคประชาสังคม	๑. มีจิตอาสาช่วยเหลือ ๒. มีกลไกในทางปฏิบัติ ๓. มีเครือข่ายพันธกิจร่วมกัน	๑. ทำงานเฉพาะส่วนไม่เชื่อมโยง ๒. แหล่งงบประมาณและทรัพยากร ๓. มีแหล่งความรู้รอบด้าน
ภาคีภาคประชาชน	๑. มีจิตอาสาช่วยเหลือ ๒. มีกลไกในทางปฏิบัติ ๓. มีเครือข่ายพันธกิจร่วมกัน	๑. ทำงานเฉพาะส่วนไม่เชื่อมโยง ๒. แหล่งงบประมาณและทรัพยากร ๓. การจัดการองค์ความรู้
ภาคีสื่อสารมวลชน	๑. การเชื่อมโยงทุกภาคส่วน ๒. การสร้างแรงจูงใจ ๓. มีช่องทางการสื่อสารสังคม	๑. ไม่มีกลไกในทางปฏิบัติ ๒. มีแหล่งงบประมาณและทรัพยากร ๓. ความสามารถสั่งการ

(๔) การสร้างตัวอย่างความสำเร็จในระดับพื้นที่

ดาวนโหลดกรณีศึกษา ตัวอย่างความสำเร็จในระดับพื้นที่
ได้จาก QR Code ที่ปรากฏด้านบนนี้

(๕) การขยายผล

แนวทางการขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ทุกหมู่บ้านดำเนินการตามแบบอย่างนั้น คือการดำเนินการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร คือ “ระเบิดจากข้างใน” กล่าวคือ ขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืนไปสู่หมู่บ้านอื่นๆ จำเป็นต้องสร้างต้นแบบการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืนให้ได้เสียก่อน โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนในหมู่บ้านให้มีความสุข มีรายได้ มีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน และเมื่อได้ต้นแบบดังกล่าวแล้ว จึงค่อยนำแนวทางการพัฒนาดังกล่าวขยายผลออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอา องค์ความรู้ที่ยังไม่เคยผ่านการปฏิบัติจริงไปเผยแพร่ ซึ่งอาจทำให้หมู่บ้านอื่นๆ มองไม่เห็นภาพการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินงานขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืนดังกล่าว สามารถนำแนวคิด การขยายผลการขับเคลื่อนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นตามแนวทางที่นายโกวิท พงษ์วานิชย์ และนายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ อธิบดีรองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มาประยุกต์ใช้ได้ โดยได้มีการเสนอแนะแนวทางการขยายผลฯ ไว้ ๖ ประการดังนี้

๑) ให้นำองค์ความรู้ที่ได้ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย จนประสบความสำเร็จแล้ว ขยายผลสู่ประชาชน ทำการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในแต่ละพื้นที่

๒) สร้างเครือข่าย โดยนำองค์กรปกครองท้องถิ่น หรือ ผู้นำเกษตรกร หรือปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามาศึกษา ดูงาน และเรียนรู้ ผลสำเร็จจากศูนย์ศึกษาการพัฒนา ตามความถนัดของแต่ละคน แต่ละท้องถิ่นและนำไปปฏิบัติ

๓) จัดตั้งเกษตรกรตัวอย่างหรือศูนย์เรียนรู้เพิ่มเติม โดยคัดเลือกเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่น สนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรรายอื่นๆ เข้ามาศึกษา ดูงานในพื้นที่ของเกษตรกร

๔) การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเปิดเวทีให้ประชาชน เกษตรกร มีส่วนร่วมให้มากที่สุด โดยอาศัยเวทีประชาคมในหมู่บ้าน หรือในพื้นที่ของศูนย์เรียนรู้

๕) มีการติดตาม ประเมินผล อย่างต่อเนื่อง ให้กำลังใจกับเกษตรกรที่ทำดี รวมทั้งทำหน้าที่แนะนำ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ทันท่วงที

๖) พิจารณาดำเนินการไปสู่ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ ที่เน้นการรวมกลุ่มการจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อให้เกษตรกรมีพลังในการขับเคลื่อนได้มากขึ้น

จากแนวทางการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๖ ประการข้างต้น สามารถนำไปประยุกต์ กับแนวทางการดำเนินงานขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืนได้ กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เป็นที่รู้จัก โดยเป็นการพัฒนาที่ยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาของหมู่บ้าน รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน (การพัฒนาอย่างยั่งยืน) อย่างสม่ำเสมอ

๓.๒ การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาในการพัฒนาพื้นที่

การดำเนินขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา โดยกลไกระดับพื้นที่ ๓ ๕ ๗ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการฯ ดังนี้

ระดับกระทรวง

คณะกรรมการอำนวยการโครงการ ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงมหาดไทย นายกสภามแม่บ้านมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย หัวหน้าส่วนราชการระดับกรม หัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย นายกเทศมนตรีเมืองพิบูลมังสาหาร ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ผู้อำนวยการกองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น ผู้อำนวยการสำนักวิศวกรรมกรรมผังเมือง ผู้อำนวยการสำนักบริหารการปกครองท้องที่ และผู้อำนวยการกลุ่มงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลง

โดยทำหน้าที่ กำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินโครงการ อำนวยการและสนับสนุนการปฏิบัติงาน กำกับ ให้คำแนะนำ และติดตามผลการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน

ระดับกรม

๑. **คณะทำงานประสานงานภาคีเครือข่าย** ประกอบด้วย รองอธิบดีกรมการปกครอง ฝ่ายการปกครองท้องที่ ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย รองอธิบดีส่วนราชการระดับกรม รองหัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักบริหารการปกครองท้องที่ ผู้อำนวยการส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ทำหน้าที่ ประสานงาน บูรณาการ ๗ ภาคีเครือข่าย พร้อมรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการโครงการ

๒. **คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการบูรณาการแผนงานและยุทธศาสตร์** ประกอบด้วย รองอธิบดีกรมการปกครอง ฝ่ายบริหารและพัฒนาระบบงาน ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน ผู้อำนวยการกองแผนงาน/กองวิชาการและแผน ผู้อำนวยการสำนักบริหารการปกครองท้องที่ ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน ผู้อำนวยการส่วนแผนงานยุทธศาสตร์

ทำหน้าที่ ประสานงานและบูรณาการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ตลอดจนส่วนราชการในสังกัดกระทรวง กรม อื่น ๆ ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และแผนดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ พร้อมรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการโครงการ เป็นระยะ

๓. **คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการติดตามหนุนเสริมและประเมินผล** ประกอบด้วย รองอธิบดีกรมการปกครอง ฝ่ายทะเบียนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนส่วนราชการระดับกรม และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและ

การสื่อสาร ผู้อำนวยการสำนักตรวจราชการและเรื่องราวร้องทุกข์ นายกเทศมนตรีเมืองพิบูลมังสาหาร ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศเพื่อการบริหารงานปกครอง

ทำหน้าที่ จัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ ออกแบบแบบจำลองหรือโมเดลเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จัดทำฐานข้อมูลการติดตามผลการดำเนินการ และการประมวลผลการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการติดตามประเมินผลของคณะกรรมการอำนวยการ พร้อมรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการ เป็นระยะ

๔. คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการจัดการความรู้ วิจัย และพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย รองอธิบดีกรมการปกครอง ฝ่ายบริหารและพัฒนาระบบงาน ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนส่วนราชการระดับกรม และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการสถาบันดำรงราชานุภาพ ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมและเผยแพร่

ทำหน้าที่ จัดทำสรุป ข้อเสนอแนะ จัดการความรู้ และถอดบทเรียนความสำเร็จจากการดำเนินงานโครงการ เพื่อนำองค์ความรู้มาประยุกต์และต่อยอดนโยบายของกระทรวงมหาดไทยต่อไป บูรณาการกับภาคีภาควิชาการในพื้นที่เพื่อดำเนินงานทางด้านวิชาการ และร่วมถอดบทเรียนการดำเนินงาน จัดประชุมวิชาการเพื่อสรุปผลการดำเนินงานโครงการในรูปแบบ online พร้อมรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการโครงการ เป็นระยะ

๕. คณะทำงานเฉพาะกิจด้านสื่อสารสังคมเชิงรุก ประกอบด้วย รองอธิบดีกรมการปกครอง ฝ่ายบริหารและพัฒนาระบบงาน ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการกองสารนิเทศ ผู้แทนส่วนราชการระดับกรมและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เลขานุการกรมการปกครอง ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมและเผยแพร่

ทำหน้าที่ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการ ให้เป็นที่รับรู้ของประชาชน สังคม ตลอดจนหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อกระแสรองให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการโครงการ เป็นระยะ

ระดับจังหวัด

๑. คณะกรรมการขับเคลื่อนระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด ปลัดจังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด พัฒนาการจังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายอำเภอทุกอำเภอ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด แรงงานจังหวัด คลังจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาหรือสถานศึกษาในพื้นที่ ผู้แทนหัวหน้าส่วนราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สถิติจังหวัดผู้แทนหน่วยทหารในพื้นที่ ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด (ถ้ามี) นายกเทศมนตรีนคร/นายกเทศมนตรีเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควร ผู้แทนภาคประชาชน จำจังหวัด เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เจ้าหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมท้องถิ่นจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย เจ้าหน้าที่ของที่ทำการปกครองจังหวัด ที่ได้รับมอบหมาย

ทำหน้าที่ บริหารจัดการ กำหนดแนวทาง เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการ เร่งรัดการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการ รวมทั้งบูรณาการแผนงาน โครงการ และกิจกรรม ตลอดจนประสานการดำเนินงานร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรค ให้คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อขับเคลื่อนโครงการทราบ เป็นระยะ

ระดับอำเภอ

คณะกรรมการขับเคลื่อนระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง ผู้บังคับการตำรวจภูธรอำเภอ ผู้แทนหน่วยทหารในพื้นที่ (ถ้ามี) เกษตร/ปศุสัตว์/ประมงอำเภอ ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร สาธารณสุขอำเภอ เจ้าพนักงานที่ดินอำเภอ ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ผู้แทนส่วนราชการหรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอ ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร ผู้แทนภาคเอกชนในพื้นที่ ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร ผู้แทนภาคประชาชนในพื้นที่ ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน/ ประธานชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร พัฒนาการอำเภอ ท้องถิ่นอำเภอ ปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย

ทำหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุน และบูรณาการการดำเนินงานในพื้นที่เพื่อให้มีการขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ เร่งรัดการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการ ของตำบลในพื้นที่ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่พร้อมรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรค ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ ทราบเป็นระยะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะกรรมการที่เห็นสมควร

ระดับตำบล

คณะกรรมการขับเคลื่อนระดับตำบล ประกอบด้วย ปลัดอำเภอประจำตำบล นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสถานศึกษาในตำบลตามที่นายอำเภอเห็นสมควร ผู้แทนหน่วยทหารในพื้นที่ (ถ้ามี) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้แทนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เกษตรตำบล ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำ อช.) ผู้แทนภาคเอกชน ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร ผู้แทนภาคสื่อสารมวลชน ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร กำนัน/ ประธานชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการประจำตำบลหัวหน้าสำนักปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ที่ทำการปกครองอำเภอ ที่ได้รับมอบหมาย

ทำหน้าที่ กำหนดแนวทาง วางแผนการขับเคลื่อน ดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในระดับพื้นที่ ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนโครงการรวบรวมรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ ทราบเป็นระยะ

ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

คณะกรรมการขับเคลื่อนระดับพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน/ ประธานชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/ รองประธานชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน/ คณะกรรมการกลางของหมู่บ้าน อปป./คณะกรรมการชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำ อช.) ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประชาญ์/ครูภูมิปัญญาประจำหมู่บ้าน จิตอาสาประจำหมู่บ้าน/ชุมชน ผู้แทนภาคเอกชน ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร ผู้แทนภาคสื่อสารมวลชน ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร

ทำหน้าที่ กำหนดแนวทาง และวางแผนการขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ (หมู่บ้าน/ชุมชน) ร่วมกับคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในระดับพื้นที่ ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่พื้นที่ (หมู่บ้าน/ชุมชน) ในการสร้างหมู่บ้าน ที่พัฒนาอย่างยั่งยืน รวบรวมรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ ทราบเป็นระยะ.

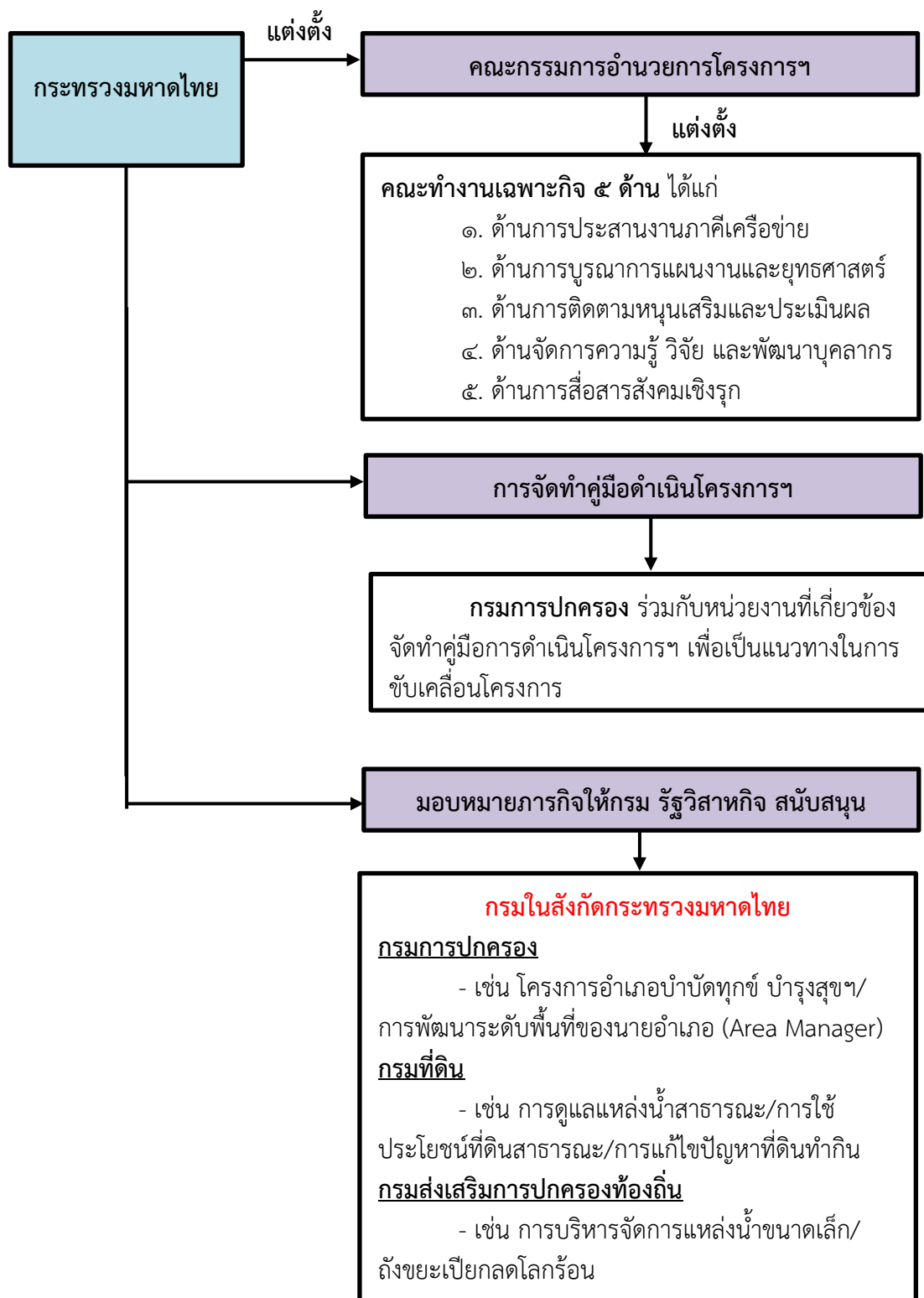
ขั้นตอน กระบวนการดำเนินงาน

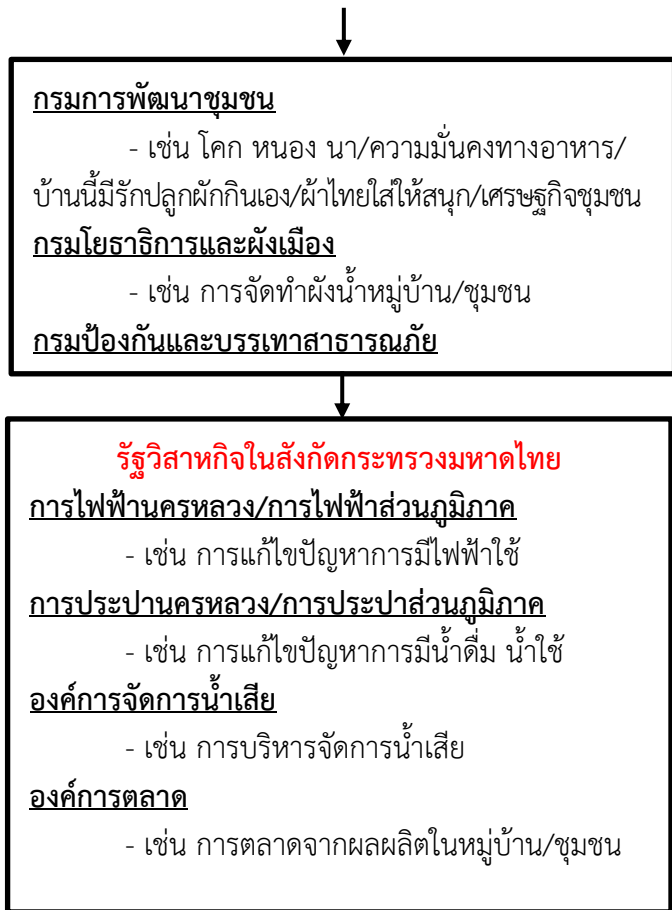
● ระดับประเทศ

กระบวนการ : การขับเคลื่อน “โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา”

กระบวนการย่อย : การขับเคลื่อนในระดับประเทศ (กระทรวง กรม)

ตัวชี้วัดที่สำคัญของกระบวนการ : ร้อยละของหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตาม “โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา”

รายละเอียดการปฏิบัติงาน :

● การแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการฯ ตลอดจนกำกับให้คำแนะนำ และติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ

● การแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

๑. คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการประสานงานภาคีเครือข่าย

ทำหน้าที่ประสานงานภาคีเครือข่ายจากกลไกการมีส่วนร่วม ๗ ภาคส่วน ได้แก่ ภาคประชาชน ภาคศาสนา ภาคเอกชน ภาคสื่อสารมวลชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาครัฐ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม บูรณาการกลไกความร่วมมือของกิจกรรมต่าง ๆ จากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการฯ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒. คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการบูรณาการแผนงานและยุทธศาสตร์

ทำหน้าที่ประสานงานและบูรณาการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจในสังกัด กระทรวงมหาดไทย ตลอดจนส่วนราชการในสังกัดกระทรวง กรม อื่น ๆ ทั้งราชการส่วนกลางและราชการ ส่วนภูมิภาค เพื่อบูรณาการความร่วมมือในระดับพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องในทุกระดับ

๓. คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการติดตามหนุนเสริมและประเมินผล

ทำหน้าที่จัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ เพื่อการบริหารจัดการและสนับสนุนการดำเนินโครงการ รวมถึงออกแบบแบบจำลองหรือโมเดลเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จัดทำฐานข้อมูล การติดตาม ผลการดำเนินการ และการประมวลผลการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการติดตามประเมินผลของคณะกรรมการอำนวยการฯ

๔. คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการจัดการความรู้ วิจัย และพัฒนาบุคลากร

ทำหน้าที่จัดทำสรุป ข้อเสนอแนะ จัดการความรู้และถอดบทเรียนความสำเร็จจากการดำเนินงาน เพื่อนำองค์ความรู้มาประยุกต์และต่อยอดนโยบายของกระทรวงมหาดไทยต่อไป รวมทั้งบูรณาการกับภาคีวิชาการในพื้นที่เพื่อดำเนินงานทางด้านวิชาการและร่วมถอดบทเรียน

๕. คณะทำงานเฉพาะกิจด้านสื่อสารสังคมเชิงรุก

ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการให้เป็นที่รับรู้ของประชาชน สังคม ตลอดจนหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย

● **การจัดทำคู่มือดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา**

รับผิดชอบโดยกรมการปกครอง เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาสากล (Global Goals) เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายการพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และเป้าหมายการพัฒนาระดับกระทรวง เพื่อกำหนดประเด็นการพัฒนาระดับหมู่บ้านให้เกิดความยั่งยืน เพื่อจัดทำคู่มือการดำเนินโครงการฯ

● **การมอบหมายภารกิจให้กรมและรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงมหาดไทยสนับสนุนการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา**

๑. กรมการปกครอง เช่น โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุขฯ การพัฒนาระดับพื้นที่ของนายอำเภอ (Area Manager) การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจากระบบ Thai QM เป็นต้น

๒. กรมที่ดิน เช่น การดูแลแหล่งน้ำสาธารณะ การใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน เป็นต้น

๓. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เช่น การบริหารจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก ถึงขยะเปียกกลดโลกร้อน การส่งเสริมสุขภาวะของประชาชน เป็นต้น

๔. กรมการพัฒนาชุมชน เช่น โคก หนอง นา ความมั่นคงทางอาหาร บ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ผ้าไทยใส่ให้สนุก การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

๕. กรมโยธาธิการและผังเมือง เช่น การจัดทำผังน้ำหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น

๖. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น แก้ไขปัญหาสาธารณภัย การสร้างอาสาสมัครกู้ภัย เป็นต้น

๗. การไฟฟ้านครหลวง/การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เช่น การแก้ไขปัญหาการมีไฟฟ้าใช้ เป็นต้น

๘. การประปานครหลวง/การประปาส่วนภูมิภาค เช่น การแก้ไขปัญหาการมีน้ำดื่ม น้ำใช้ เป็นต้น

๙. องค์การจัดการน้ำเสีย เช่น การบริหารจัดการน้ำเสีย เป็นต้น

๑๐. องค์การตลาด เช่น การตลาดจากผลผลิตในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น

● ระดับจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐ ในมาตรา ๕๒/๑ ให้จังหวัดมีอำนาจภายในเขตจังหวัด ในการนำภารกิจของรัฐและนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และจัดให้มีการคุ้มครอง ป้องกัน ส่งเสริม และช่วยเหลือประชาชนและชุมชนที่ด้อยโอกาส เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง และในมาตรา ๕๓/๑ ให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ในจังหวัด ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างหัวหน้าส่วนราชการที่มีสถานที่ตั้งทพการอยู่ในจังหวัดไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาคหรือราชการบริหารส่วนกลางและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในจังหวัด รวมทั้งผู้แทนภาคประชาสังคมและผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน

รวมทั้ง พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๖๕ ในมาตรา ๗ ระบุสาระสำคัญว่า การบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ ต้องเป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อความผาสุก ของประชาชนในพื้นที่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยสอดคล้องกับหลักการสำคัญ ดังนี้

(๑) การพัฒนาแบบองค์รวมซึ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนการรักษาความสงบเรียบร้อยและการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

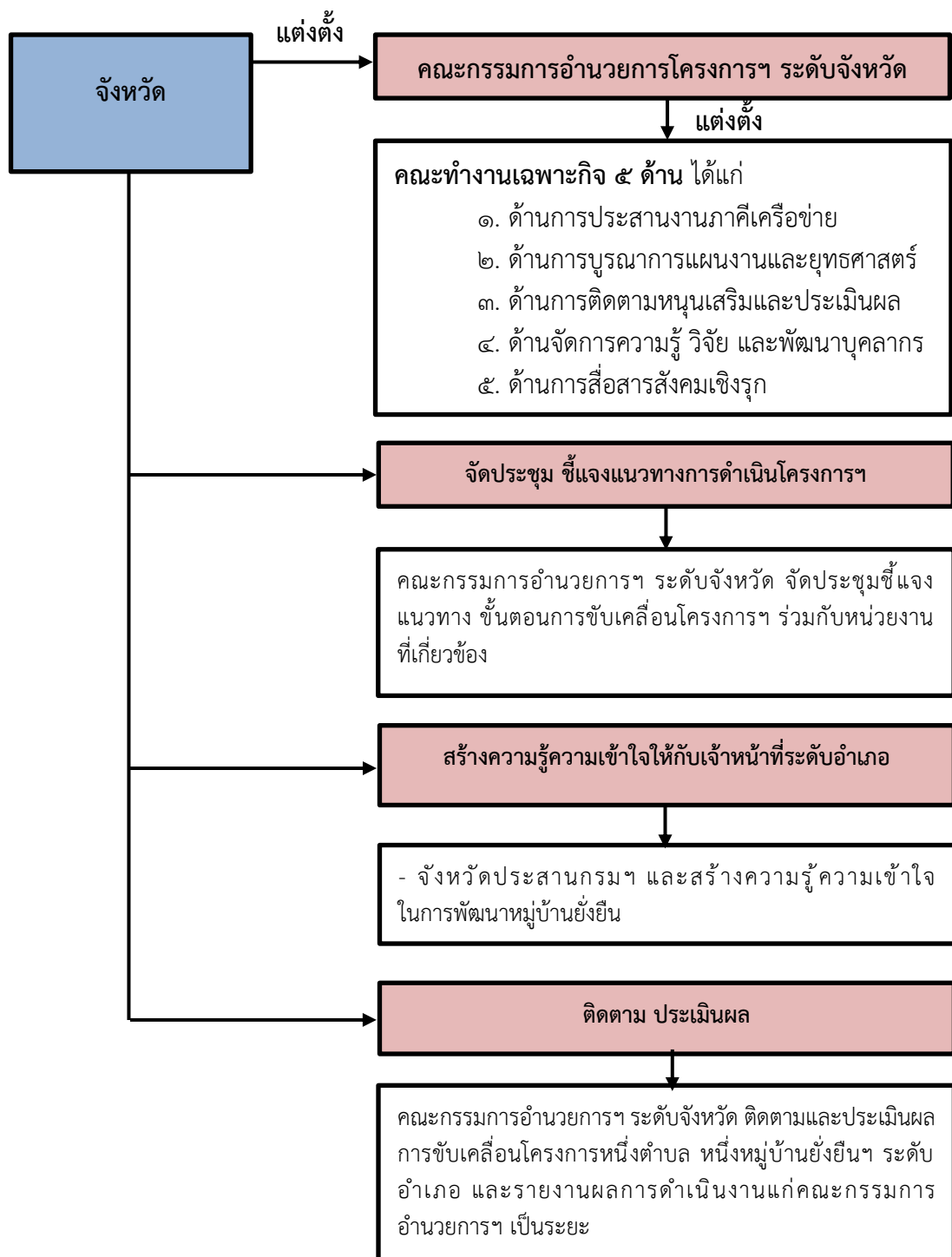
(๒) การบริหารงานให้เป็นไปตามแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค

(๓) การบริหารแผนงาน โครงการ กิจกรรมในโครงการ งบประมาณ และบุคลากรในจังหวัด เพื่อให้เกิดการปฏิบัติราชการร่วมกันโดยใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีเป็นหลัก

(๔) การส่งเสริมและดำเนินการให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจเอกชนในจังหวัด

(๕) การกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ระดับผู้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการปฏิบัติราชการ

ขั้นตอน กระบวนการดำเนินงานระดับจังหวัด

รายละเอียดการปฏิบัติงาน

- การแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ระดับจังหวัด ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการฯ ตลอดจนกำกับให้คำแนะนำ และติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ

- จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินโครงการฯ

- คณะกรรมการอำนวยการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ระดับจังหวัด กำหนดการประชุมเพื่อแจ้งร่างแนวทางการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ระดับอำเภอ พร้อมให้คณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิฯ ร่วมพิจารณาร่างแนวทางดังกล่าว เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการฯ ที่เหมาะสมกับศักยภาพของอำเภอ และกำหนดภารกิจ ความรับผิดชอบให้แก่ส่วนราชการหรือภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบงานในแต่ละด้าน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนโครงการตามแนวทางที่กำหนด

- สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ

จังหวัดประสานกรมฯ และสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน

- ติดตาม ประเมินผล

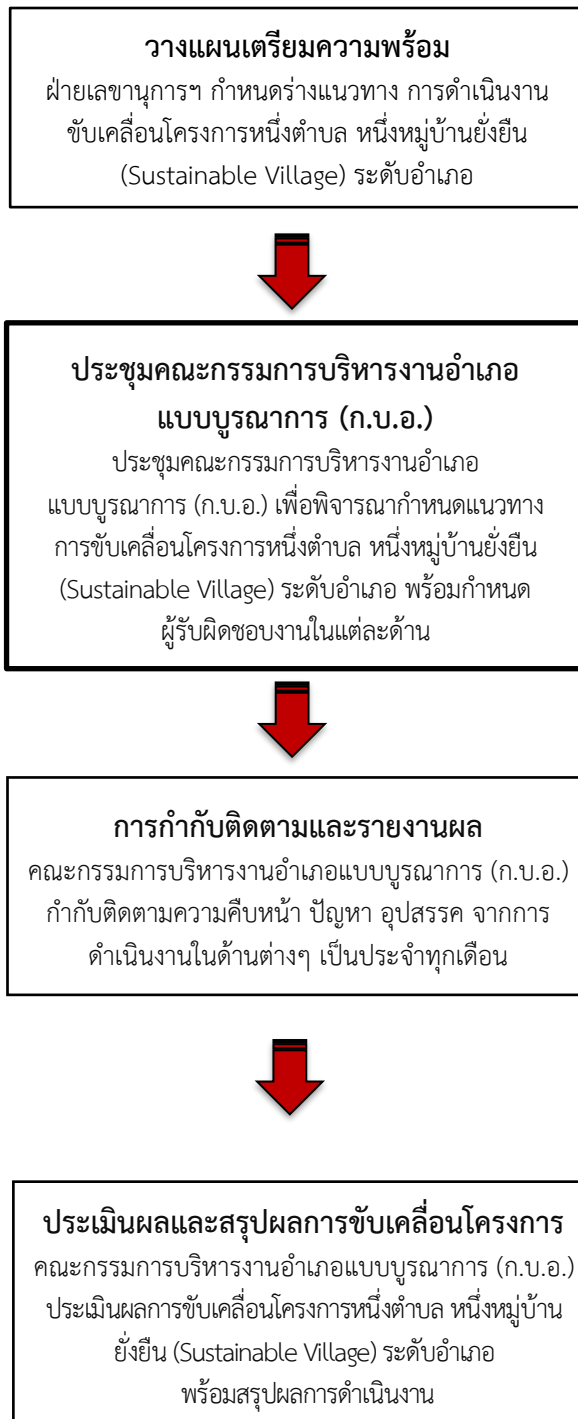
คณะกรรมการอำนวยการฯ ระดับจังหวัด ติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืนฯ ระดับอำเภอ และรายงานผลการดำเนินงานแก่คณะกรรมการอำนวยการฯ เป็นระยะ

● ระดับอำเภอ

๑) คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.)

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๒ ระบุว่าให้อำเภอหนึ่งมีคณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ เรียกโดยย่อว่า ก.บ.อ. มีอำนาจหน้าที่ในการวางแผนปฏิบัติและอำนวยการบริหารงานแบบบูรณาการ โดยกำหนดกรอบแนวทางปฏิบัติในการประสานแผนพัฒนาพื้นที่ของภาคส่วนต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักการ นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประสานงานกับทุกภาคส่วนในพื้นที่ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำแผนพัฒนาอำเภอไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งกำกับ ติดตามผล และให้คำแนะนำหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ ระดับอำเภอในด้านต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ การดำเนินการภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการระดับอำเภอ (ก.บ.อ.) มีกระบวนการการดำเนินงาน ดังนี้

รายละเอียดการปฏิบัติงาน

วางแผนเตรียมความพร้อม

- เลขานุการคณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานสำนักงาน) ศึกษารายละเอียดการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) พร้อมกำหนดร่างแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับอำเภอ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการพิจารณาแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการฯ ที่เหมาะสมกับศักยภาพของอำเภอ

ประชุมคณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.)

- ประธานกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (นายอำเภอ) กำหนดการประชุมคณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ เพื่อแจ้งร่างแนวทางการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ระดับอำเภอ พร้อมให้คณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิฯ ร่วมพิจารณาร่างแนวทางดังกล่าว เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการฯ ที่เหมาะสมกับศักยภาพของอำเภอ และกำหนดภารกิจ ความรับผิดชอบให้แก่ส่วนราชการหรือภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบงานในแต่ละด้าน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนโครงการตามแนวทางที่กำหนด

การกำกับติดตามและรายงานผล

- คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ กำกับติดตามความคืบหน้าการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ระดับอำเภอ พร้อมให้ส่วนราชการหรือภาคส่วนต่างๆ ที่รับผิดชอบการดำเนินงานแต่ละด้าน รายงานผลการดำเนินงานเป็นประจำทุกเดือน รวมทั้งสะท้อนปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินงาน เพื่อให้ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ ร่วมพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เหมาะสมต่อไป

ประเมินผลและสรุปผลการขับเคลื่อนโครงการ

- คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ ประเมินผลการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้าน ยั่งยืน (Sustainable Village) ระดับอำเภอ พร้อมถอดบทเรียนและสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อให้ได้เป็นองค์ความรู้สำหรับเป็นแนวทางการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวในอนาคต

๒) คณะกรรมการหมู่บ้าน (ก.ม.)

คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยถือกำหนดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ และในปี ๒๕๕๑ ได้มีการปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ ของ กม. เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และครอบคลุมการทำงานในทุกมิติของหมู่บ้าน เสมือนเป็น “คณะรัฐมนตรีประจำหมู่บ้าน”

คณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย

๑. ผู้ใหญ่บ้าน
๒. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๓. สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๔. ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน
๕. กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒ - ๑๐ คน

บทบาทและหน้าที่

ช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่นายอำเภอ มอบหมายหรือผู้ใหญ่บ้านร้องขอ รวมทั้งเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน

การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้าน
ยั่งยืน (Sustainable Village)

๓) คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (หมู่บ้าน อพป.)

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง มีความสมัครสมาน ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ ประกอบกิจกรรม สาธารณะในทุกด้าน ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ภายใต้กลไกของโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองแห่งชาติ (อพป.)

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. ๒๕๒๒

คำนิยาม

คณะกรรมการกลาง หมายถึง คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.)

หน้าที่และอำนาจ และความรับผิดชอบ

นายอำเภอ

- ๑) กำหนดกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน
- ๒) แต่งตั้งข้าราชการหรือผู้มีความสามารถ ไปเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการกลาง และคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประจำหมู่บ้านได้ตามที่เห็นสมควร
- ๓) เป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการกลางให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบ

คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

- ๑) ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานคณะกรรมการกลาง (หมู่บ้านใดมีผู้ใหญ่บ้านเป็นกำนัน ให้กำนันของหมู่บ้านนั้นเป็นประธานคณะกรรมการกลาง และให้สภาวัดกำนัน และ/หรือ แพทย์ประจำตำบล ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตหมู่บ้านของกำนันเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง)
- ๒) รองประธานคณะกรรมการกลาง จากการเลือกของคณะกรรมการ
- ๓) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการกลางโดยตำแหน่ง
- ๔) กรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการกลางโดยตำแหน่ง
- ๕) กรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิจากราชฎาในหมู่บ้าน ๕-๗ คน เป็นกรรมการกลาง
- ๖) เลขานุการ ให้มาจากการเลือกของคณะกรรมการกลางโดยการลงคะแนนเสียง
- ๗) ที่ปรึกษาของคณะกรรมการกลางและคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากราชการหรือผู้มีความสามารถ

หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

- ๑) บริหารหมู่บ้าน หรือดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติหรือได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการสภาตำบล นายอำเภอ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด
- ๒) พิจารณาวางนโยบายในการปกครองหมู่บ้าน วางแผนและโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามความต้องการของราษฎรในหมู่บ้านนั้น
- ๓) ปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดไว้สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
- ๔) ดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ
- ๕) ให้ความร่วมมือและประสานงานในแผนการและโครงการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน สนับสนุนให้มีการร่วมมือจากองค์การอาสาสมัครหรือองค์การสาธารณกุศล ตลอดจนแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหมู่บ้าน

๖) ให้ความร่วมมือและประสานงานในแผนงานและโครงการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน สนับสนุนให้มีการร่วมมือจากองค์การอาสาสมัครหรือองค์กรสาธารณกุศล ตลอดจนแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน

๗) เผยแพร่การดำเนินงานพัฒนาของทางราชการให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบ

๘) ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรในหมู่บ้านเกี่ยวกับความแฟ้ง เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรม เมื่อได้ดำเนินการอย่างใดแล้ว ให้รายงานให้นายอำเภอทราบ

๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการจะได้มอบหมาย

คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

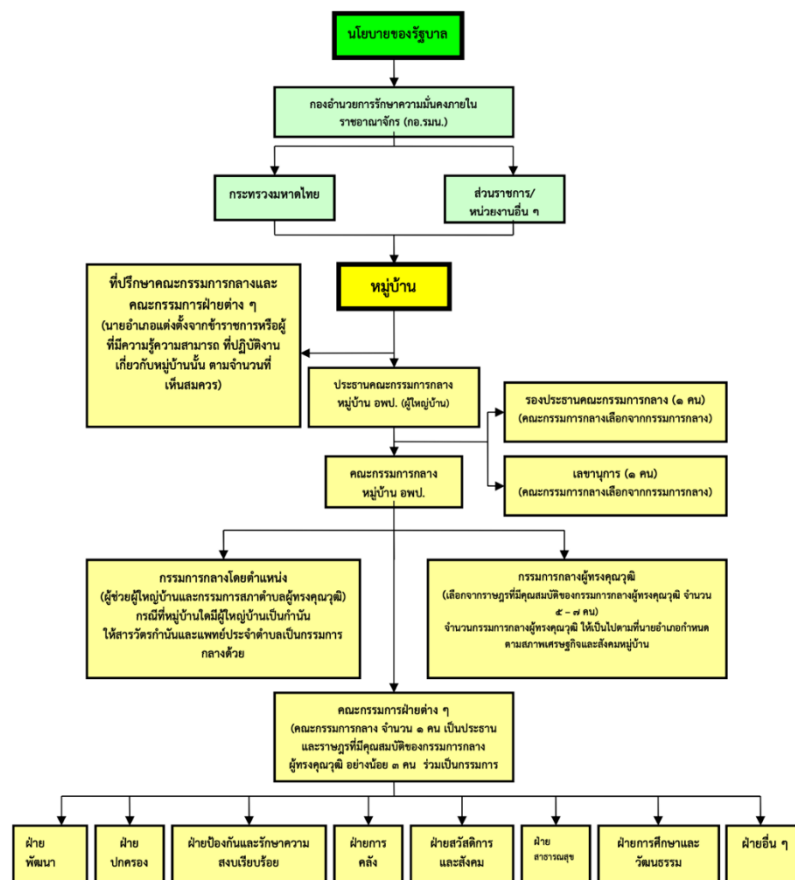
คู่มือฉบับนี้จะนำเสนอคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) มีรายละเอียด ดังนี้

๑) คณะกรรมการพัฒนา มีหน้าที่เกี่ยวกับการเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพของราษฎร และพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ

๒) คณะกรรมการศึกษาและวัฒนธรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา การลูกเสือและเยาวชน ตลอดจนเกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม การกีฬาและการพักผ่อนหย่อนใจ

๓) คณะกรรมการสวัสดิการและสังคม มีหน้าที่เกี่ยวกับสวัสดิการของราษฎรและสงเคราะห์ผู้ยากจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามความจำเป็น

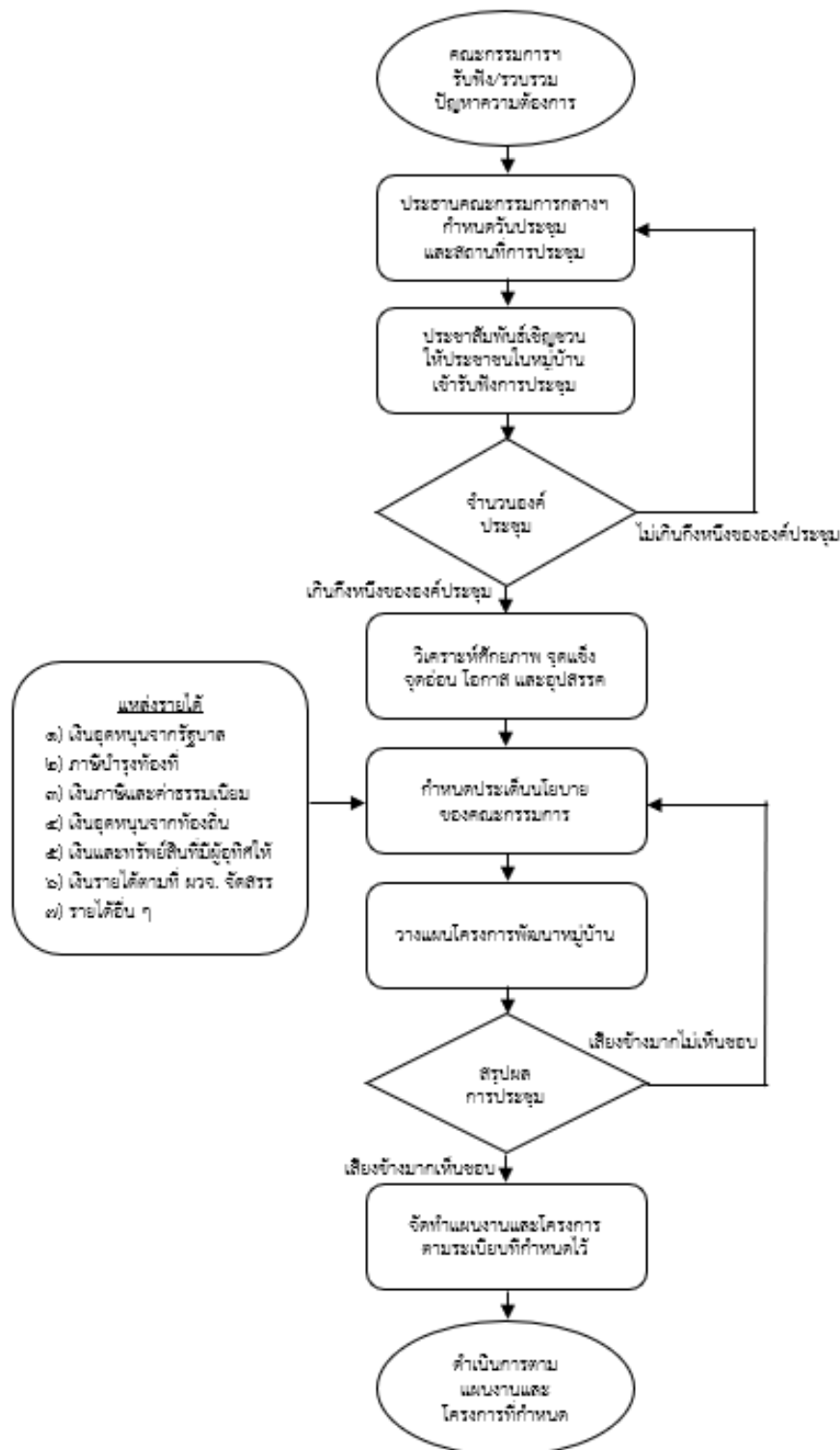
โครงสร้างการบริหารงานของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.)
ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. ๒๕๒๒

ผังขั้นตอนและมาตรฐานการปฏิบัติงาน

๑ กระบวนการ : การจัดทำแผนงานและโครงการ

๒ ตัวชี้วัดที่สำคัญของกระบวนการ : คณะกรรมการกลางฯ สามารถตอบสนองต่อปัญหาความต้องการ

รายละเอียดการปฏิบัติงาน

คณะกรรมการกลางรับฟัง/รวบรวมปัญหาความต้องการ

คณะกรรมการกลาง ร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ลงพื้นที่รับฟังปัญหาความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านทุกกลุ่มทุกครัวเรือน และรวบรวมปัญหาความต้องการไว้อย่างเป็นระบบและสามารถสืบค้นได้ง่าย เช่น สมุดบันทึก คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ประธานคณะกรรมการกลาง กำหนดวันประชุม และสถานที่การจัดประชุม

คณะกรรมการกลางจะต้องจัดประชุมกันไม่น้อยกว่าเดือนละครั้ง การกำหนดวันประชุมนั้นจะต้องให้ประธานคณะกรรมการกลางเป็นผู้กำหนดและเรียกประชุม โดยจะต้องคำนึงถึงความสะดวกและการประกอบอาชีพของกรรมการกลางเป็นหลัก ทั้งนี้ การคัดเลือกสถานที่สำหรับประชุมคณะกรรมการกลาง จะใช้สถานที่ใดก็ได้ตามที่คณะกรรมการกลางเห็นสมควร

ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ารับฟังการประชุม

ให้คณะกรรมการกลางประกาศเชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านเข้ารับฟังการประชุมคณะกรรมการกลางผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าว สื่อสังคมออนไลน์ การตระเวนบอกข่าว เป็นต้น เนื่องจากการประชุมคณะกรรมการกลางโดยปกติ จะเป็นการประชุมโดยเปิดเผย แต่บางกรณีเห็นว่าหัวข้อการประชุมเป็นเรื่องที่ไม่ควรเปิดเผย ประธานคณะกรรมการกลางจะต้องขออนุมัติจากคณะกรรมการกลาง

จำนวนองค์ประชุม

การประชุมของคณะกรรมการกลาง จะต้องมีการกลางมาประชุมไม่น้อยกว่าจำนวนกึ่งจำนวนของกรรมการกลางที่อยู่ในตำแหน่ง อย่างไรก็ตามถ้าประธานคณะกรรมการกลางไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานคณะกรรมการเป็นประธานในการประชุม รวมถึงในกรณีที่ประธานคณะกรรมการกลางและรองประธานคณะกรรมการกลางไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ จะต้องให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการกลางคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมครั้งนั้น

วิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

การวิเคราะห์ SWOT หรือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับการประกอบการเขียนแผนงานโครงการ ซึ่งช่วยให้คณะกรรมการกลางและประชาชนผู้เข้าร่วมประชุม สามารถรับรู้และเข้าใจถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้านของตน

กำหนดประเด็นนโยบายของคณะกรรมการกลาง

คณะกรรมการกลาง จะต้องนำปัญหาความต้องการ ที่ผ่านการวิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาแยกประเภทแผนงานโครงการเป็น ๓ ประเภท คือ ๑. ทำเอง (เป็นแผนงานโครงการที่หมู่บ้านสามารถดำเนินการเองได้) ๒. ทำร่วม (เป็นแผนงานโครงการเกินศักยภาพของหมู่บ้าน และต้องทำร่วมกับหน่วยงานหรือภาคีเครือข่าย) ๓. ทำให้ (เป็นแผนงานโครงการเกินศักยภาพของหมู่บ้าน ไม่สามารถดำเนินการเองได้ จะต้องอาศัยหน่วยงานภาคีเครือข่ายเป็นผู้ดำเนินการ)

วางแผนโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามความต้องการ

คณะกรรมการกลาง ร่วมกับประชาชนที่เข้าร่วมรับฟังการประชุม กำหนดแผนงานโครงการการพัฒนาหมู่บ้านของตน ตามแนวทางหมู่บ้านยั่งยืน ตลอดจนให้ร่วมกันวางแผน โดยเรียงตามลำดับความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนของแผนงานโครงการ

สรุปผลการประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการกลาง กรรมการกลางคนหนึ่งมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน และการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากเป็นหลักสำคัญ ทั้งนี้ ประธานคณะกรรมการกลางหรือกรรมการกลางในขณะที่ทำหน้าที่เป็นประธานอยู่นั้น มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในฐานะกรรมการกลาง แต่ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานคณะกรรมการกลางมีสิทธิออกเสียงชี้ขาดได้อีกเสียงหนึ่ง ในกรณีที่คณะกรรมการกลางมีคะแนนเสียงไม่เห็นด้วยเป็นเสียงข้างมาก คณะกรรมการกลางจะต้องทบทวนประเด็นนโยบายและแผนงานโครงการพัฒนาหมู่บ้าน และเสนอในการประชุมคณะกรรมการกลางอีกครั้ง

จัดทำแผนงานโครงการตามระเบียบที่กำหนดไว้

คณะกรรมการกลาง จะต้องวางนโยบายในการปกครองหมู่บ้าน วางแผนและโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามความต้องการของราษฎรในหมู่บ้านของตน ตลอดจนการให้ความร่วมมือและประสานงานในแผนการและโครงการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน สนับสนุนให้มีการร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของหมู่บ้าน

ดำเนินการตามแผนงานและโครงการที่กำหนด

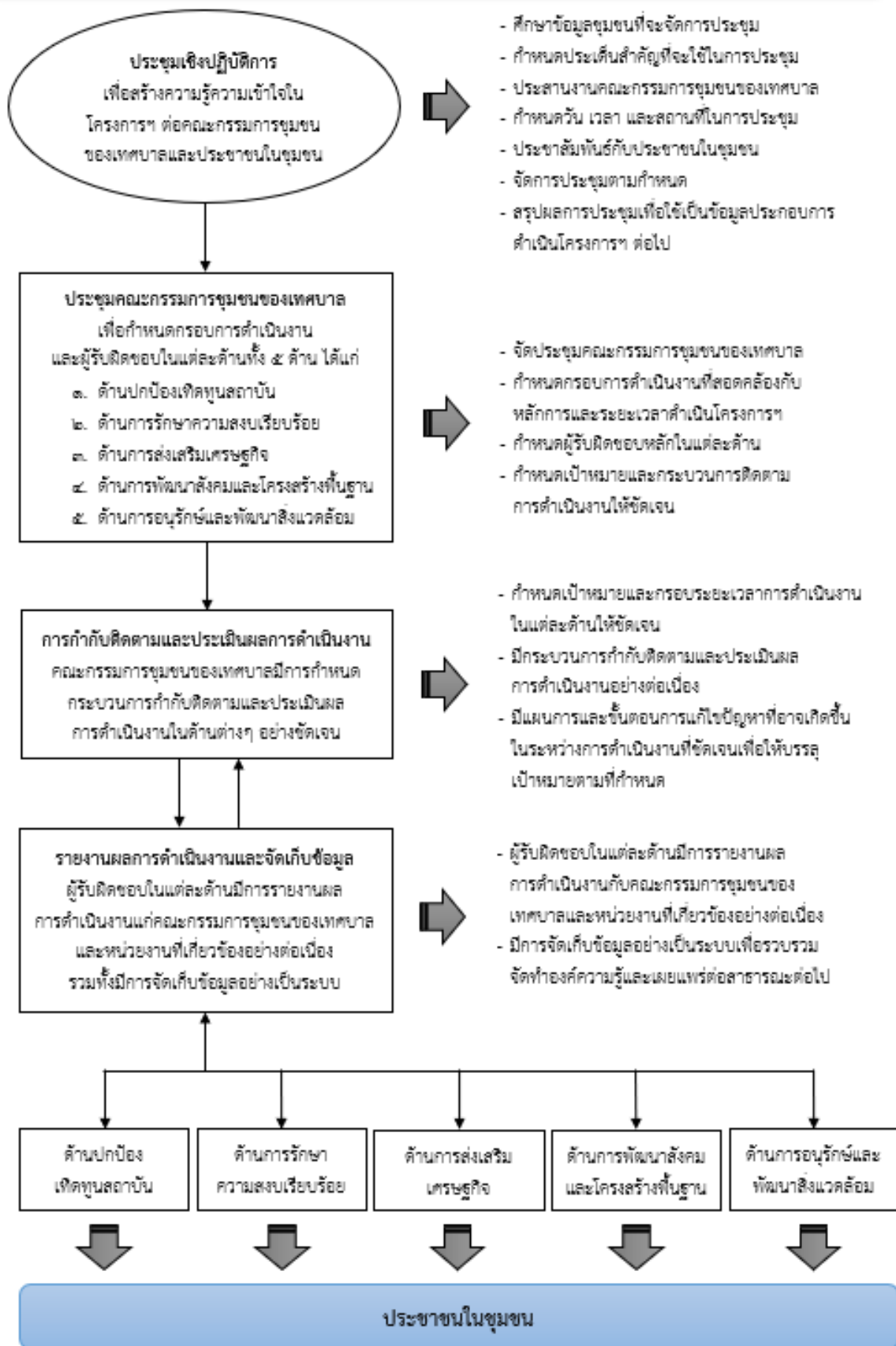
ประธานคณะกรรมการกลาง สั่งการและสนับสนุนคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินการตามแผนงานและโครงการที่กำหนด เชื่อมประสานภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ตลอดจนการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ในการพัฒนาหมู่บ้านของตนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ภายใต้แนวทางหมู่บ้านยั่งยืนต่อไป

๔) คณะกรรมการชุมชนของเทศบาล

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยคณะกรรมการชุมชนของเทศบาล พ.ศ. ๒๕๖๔ ข้อ ๖ ระบุว่า ในชุมชนหนึ่ง ให้มีคณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วยกรรมการที่มาจากการเลือกโดยประชาชนในชุมชนจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน แต่ไม่เกินเก้าคน และข้อ ๒๐ กำหนดให้คณะกรรมการชุมชนมีหน้าที่ในการจัดทำแผนและพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาและสร้างความสามัคคีของประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของเทศบาล และมีหน้าที่ช่วยเหลือเทศบาลในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ การจัดการบริการสาธารณะในชุมชน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่เทศบาลมอบหมาย หรือกระทรวงมหาดไทยกำหนด ซึ่งข้อ ๒๑ ได้ให้อำนาจคณะกรรมการชุมชนสามารถแต่งตั้งคณะทำงานด้านต่างๆ ในชุมชนเพื่อช่วยเหลือปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนและเทศบาลได้

การดำเนินการภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนของเทศบาลมีกระบวนการการดำเนินการดังต่อไปนี้

**กระบวนการการดำเนินงานภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)
ของคณะกรรมการชุมชนของเทศบาล**

การสืบสานศาสตร์พระราชา... สูการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)

กลไกการขับเคลื่อนงาน ๓ - ๕ - ๗ เป็นการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับชุมชน หรือลุ่มน้ำ ระดับจังหวัดหรือภูมิภาค และระดับชาติ ภายใต้การมีส่วนร่วมของ ๕ กลไก ช่วยหนุนเสริม การขับเคลื่อนงาน ได้แก่ กลไกการประสานงานภาคีเครือข่าย กลไกการบูรณาการแผนงานและยุทธศาสตร์ กลไกการติดตามและประเมินผล กลไกการจัดการความรู้ และกลไกการสื่อสารสังคมให้รับรู้ ร่วมด้วยการบูรณาการ ของ ๗ ภาคี คือ ภาครัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ กฎหมาย รวมถึงเครื่องมือต่าง ๆ ภาควิชาการ และสถาบันการศึกษา ภาคศาสนา ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน

๓ ระดับ ได้แก่

๑. **ระดับพื้นที่/ชุมชน** ได้แก่ ระดับหมู่บ้าน ระดับชุมชน ระดับตำบล และระดับอำเภอ
๒. **ระดับจังหวัด** ได้แก่ ระดับจังหวัด ซึ่งเหนือกว่าระดับอำเภอขึ้นไป โดยต้องมีทั้งภาครัฐ และภาคประชาชน เข้ามาร่วมกันทำ อย่างเน้นเฉพาะภาครัฐเพียงอย่างเดียว
๓. **ระดับประเทศ** ได้แก่ ราชการส่วนกลาง กระทรวง กรมฯ และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ซึ่งอยู่ส่วนกลางมีหน้าที่สนับสนุนทรัพยากรในการขับเคลื่อนโครงการและอำนวยความสะดวก ทำให้โครงการฯ บรรลุผลสัมฤทธิ์ที่ได้ตั้งไว้

๕ กลไก ได้แก่

๑. **การประสานงานภาคีเครือข่าย** มีการประสานงานภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้เข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน ในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่
๒. **การบูรณาการแผนงานและยุทธศาสตร์** พื้นที่ต้องมีแผนดำเนินงาน จะทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่ ใครเป็นคนทำ และต้องสำรวจว่าหน่วยงานอื่นในพื้นที่ มีแผนดำเนินงาน หรือไม่ หากมีหลายแผนงานฯ ให้นำแผนงานทั้งหมดมาบูรณาการกันก่อน แล้วค่อยลงมือ ปฏิบัติ เพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากร
๓. **การติดตามประเมินผล** ต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ว่าแผนงาน/ โครงการใดทำแล้วเรื่องนี้สำเร็จหรือไม่สำเร็จ แล้วบันทึกไว้เป็นกรณีศึกษาต่อไป
๔. **การจัดการความรู้** ให้มีกลไกสร้างนวัตกรรมขึ้นมาแล้วนำมาใช้ในการจัดการความรู้
๕. **การสื่อสารสังคม** นำเอาสิ่งที่เรากำลังทำอยู่ ไปบอกต่อโดยการสื่อสารสู่สังคม สังคมจะได้ ร่วมมือกัน ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา

๗ ภาคีเครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคศาสนา ภาคเอกชน ภาคสื่อมวลชน ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม

บทที่ ๔ การขยายผล

๔.๑ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

๑) ขอบเขตการดำเนินการ

๗๖ จังหวัด ๘๗๘ อำเภอ ๗,๒๕๕ ตำบล ดำเนินการพื้นที่เป้าหมาย ๗,๒๕๕ หมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ ในระหว่างเดือนมกราคม – ธันวาคม ๒๕๖๖

๒) วัตถุประสงค์โครงการ

๒.๑ เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา เนื่องในวาระทรงเจริญพระชนมายุครบ ๓ รอบ ๓๖ พรรษา

๒.๒ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับมือภัยพิบัติต่าง ๆ ที่จะมากระทบ

๒.๓ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน มีความสมัคสมาน สามัคคี ร่วมมือร่วมใจ ประกอบกิจกรรมสาธารณะ สร้างค่านิยมความเสียสละ จิตอาสา เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพันใน ๔ สถาบันหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาชน

๒.๔ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกด้าน ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒.๕ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานราก ทำให้เกิดการกระจายรายได้ อย่างเสมอภาคในหมู่บ้าน/ชุมชน

๒.๖ เพื่อพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แก้ไขปัญหาความยากจน และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๒.๗ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

๒.๘ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงภายในประเทศ ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนกินดีอยู่ดี มีความสุข บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ

๓) แนวทางการดำเนินการ

๓.๑ จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทำหน้าที่รับผิดชอบและสนับสนุนการดำเนินโครงการฯ ได้แก่

๓.๑.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

๓.๑.๒ แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เพื่อขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

๓.๑.๒.๑ แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจด้านการประสานงานภาคีเครือข่าย

๓.๑.๒.๒ แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจด้านการบูรณาการแผนงานและยุทธศาสตร์

๓.๑.๒.๓ แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจด้านการติดตามหนุนเสริมและประเมินผล

๓.๑.๒.๔ แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจด้านการจัดการความรู้ วิจัย และพัฒนานวัตกรรม

๓.๑.๒.๕ แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจด้านการสื่อสารสังคมเชิงรุก

๓.๑.๓ แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนและคณะทำงานขับเคลื่อน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ส่วนภูมิภาค

๓.๑.๓.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ระดับจังหวัด

๓.๑.๓.๒ แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ระดับอำเภอ

๓.๑.๓.๓ แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ระดับตำบล

๓.๑.๓.๔ แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ระดับพื้นที่ (หมู่บ้าน/ชุมชน)

๓.๒ การคัดเลือกเสนอรายชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนเป้าหมายในการขับเคลื่อนให้เป็น “หมู่บ้านยั่งยืน” (Sustainable Village)

๓.๒.๑ คณะกรรมการอำนวยการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา จัดประชุมเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานโครงการฯ ต่อคณะกรรมการและคณะทำงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๓.๒.๒ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับจังหวัด จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ตามนโยบายต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับอำเภอ

๓.๒.๓ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับอำเภอ พิจารณาคัดเลือกรายชื่อ ๑ หมู่บ้านเป้าหมายในทุกตำบล หรือ ๑ ชุมชนเป้าหมายในทุกเขตเทศบาล และเมืองพัทยา โดยใช้ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) ของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ/หรือข้อมูลผลการสำรวจปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและการพัฒนาคนทุกช่วงวัยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากระบบ ThaiQM ของกรมการปกครอง และ/หรือข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.๒ค) ของกรมการพัฒนาชุมชน และ/หรือข้อมูลหมู่บ้านประสบปัญหาหาเสพติด ปัญหาความจำเป็นเร่งด่วน และ/หรือข้อมูลหมู่บ้านที่มีความเสี่ยงปัญหาภัยพิบัติ เป็นต้น พร้อมจัดทำข้อมูลพื้นฐานของรายชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนเป้าหมายที่ผ่านการคัดเลือกให้จังหวัดรวบรวมจัดส่งให้กับคณะทำงานเฉพาะกิจด้านการติดตามหนุนเสริมและประเมินผล เพื่อจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ

๓.๒.๔ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับอำเภอ จัดส่งข้อมูลพื้นฐานของรายชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนเป้าหมายที่ผ่านการคัดเลือก ให้ทีมผู้ชำนาญขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง (CAST) ระดับอำเภอ เพื่อนำเข้าเป็นข้อมูลประกอบการรับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่กำหนดเป็นโจทย์เป้าหมายหลักภาคบังคับในหลักสูตรผู้นำขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลงระดับอำเภอ โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ของกรมการปกครอง ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน ๑๑ ศูนย์ทั่วประเทศ ในระหว่างเดือนมกราคม - เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

๓.๓ การดำเนินงานขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนเป้าหมาย

๓.๓.๑ นายอำเภอ ในฐานะประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับอำเภอ คัดเลือกสมาชิกทีมผู้นำนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง (CAST) ระดับอำเภอ จำนวน ๑๐ คน เข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหลักสูตรผู้นำนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลงระดับอำเภอ โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ของกรมการปกครอง ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน ๑๑ ศูนย์ทั่วประเทศ ในระหว่างเดือนมกราคม - เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

๓.๓.๒ ทีมผู้นำนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง (CAST) ระดับอำเภอ จัดทำ ข้อเสนอโครงการและนำเสนอโครงการยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการในพื้นที่ระดับอำเภอเพื่อขับเคลื่อนงานพื้นที่ จากการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ ภายใต้โจทย์เป้าหมายหลักภาคบังคับต่อคณะทำงานเฉพาะกิจ ด้านการบูรณาการแผนงานและยุทธศาสตร์ ในระหว่างฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรผู้นำนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลงระดับอำเภอ โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ของกรมการปกครอง ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน ๑๑ ศูนย์ทั่วประเทศ ในระหว่าง เดือนมกราคม - เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

๓.๓.๓ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับจังหวัดร่วมกับกรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมโยธาธิการและผังเมือง และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย บูรณาการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรสร้างนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง (V-CAST) แก่คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับพื้นที่ หมู่บ้าน/ชุมชนเป้าหมาย ละ ๑๐ คน

๓.๓.๔ คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับพื้นที่ หมู่บ้าน/ชุมชนเป้าหมาย วางแผน และขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)

๓.๓.๕ คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับตำบล รายงานผลการดำเนินงาน พร้อมภาพถ่ายในการจัดกิจกรรม โดยนำเข้าสู่ข้อมูลผ่านระบบ MOI War Room

๓.๓.๖ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับอำเภอ ประเมินผลการขับเคลื่อนโครงการฯ และรายงานผลการประเมินผ่านระบบรายงานที่กำหนด

๓.๓.๗ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับอำเภอและคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับตำบล ประชาสัมพันธ์และขยายผลการเรียนรู้ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ

๓.๔ การบูรณาการความร่วมมือ

๓.๔.๑ คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการประสานงานภาคีเครือข่าย ประสานงานภาคีเครือข่ายจากกลไกการมีส่วนร่วม ๗ ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคศาสนา ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคสื่อสารมวลชน และภาคประชาชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม บูรณาการกลไกความร่วมมือของกิจกรรมต่าง ๆ จากภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อเสนอโครงการยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการในพื้นที่ระดับอำเภอเพื่อขับเคลื่อนงานพื้นที่จากการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ ภายใต้โจทย์เป้าหมายหลักภาคบังคับที่ทีมผู้นำนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง (CAST) ระดับอำเภอจัดทำ

๓.๔.๒ คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการบูรณาการแผนงานและยุทธศาสตร์ ประสานงานและบูรณาการโครงการยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการในพื้นที่ระดับอำเภอเพื่อขับเคลื่อนงานพื้นที่จากการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ ภายใต้โจทย์เป้าหมายหลักภาคบังคับที่ทีมผู้นำนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง (CAST) ระดับอำเภอจัดทำกับโครงการต่าง ๆ ตามแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัด กระทรวงมหาดไทยทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนส่วนราชการในสังกัดกระทรวง กรม อื่น ๆ ทั้งราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค เพื่อบูรณาการสนับสนุนความร่วมมือในระดับพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องในทุกระดับ

๓.๔.๓ คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการติดตามหนุนเสริมและประเมินผลจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการฯ ออกแบบแบบจำลองหรือโมเดลเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จัดทำฐานข้อมูลการติดตามผลการดำเนินการ และการประมวลผลการดำเนินโครงการฯ พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมการนำเข้าข้อมูลให้แก่คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ ระดับตำบลและภาคีภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๓.๔.๔ คณะทำงานเฉพาะกิจด้านการจัดการความรู้ วิจัย และพัฒนาบุคลากรบูรณาการกับภาคีภาควิชาการในพื้นที่ เพื่อดำเนินงานทางด้านวิชาการ จัดการความรู้และร่วมถอดบทเรียนการดำเนินงาน

๓.๔.๕ คณะทำงานเฉพาะกิจด้านสื่อสารสังคมเชิงรุก จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการฯ ผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายสร้างการรับรู้ของประชาชน สังคม โดยใช้กลไกการประชาสัมพันธ์ของทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย

๔.๒) หลักเกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินผลการพัฒนา “หนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)” เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

ในการจัดทำหลักเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านเป้าหมายในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) ได้นำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งมีด้วยกันทั้งสิ้น ๑๗ เป้าหมาย รวมเข้ากับหลักเกณฑ์ในข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. ๒ค) โดยได้จัดหมวดหมู่ออกเป็น ๕ มิติ ได้แก่

มิติที่ ๑ ด้านสังคม

จำนวน ๑๕ ตัวชี้วัด

ครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ ๑ ถึง เป้าหมายที่ ๕

มิติที่ ๒ ด้านเศรษฐกิจ

จำนวน ๑๐ ตัวชี้วัด

ครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ ๗ ถึง เป้าหมายที่ ๑๑

มิติที่ ๓ ด้านสิ่งแวดล้อม

จำนวน ๑๓ ตัวชี้วัด

ครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ ๖ เป้าหมายที่ ๑๒ ถึง เป้าหมายที่ ๑๕

มิติที่ ๔ ด้านสันติภาพและสถาบัน

จำนวน ๑๐ ตัวชี้วัด

ครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ ๑๖

มิติที่ ๕ ด้านหุ้นส่วนการพัฒนา

จำนวน ๘ ตัวชี้วัด

ครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ ๑๗

เกณฑ์การให้คะแนน

กำหนดการให้คะแนนการประเมินแบบอิงเกณฑ์ โดยแบ่งหมู่บ้าน/ชุมชนออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

ระดับพื้นฐาน	ระดับดีเด่น	ระดับดีเลิศ
๓๐ คะแนน	๔๐ คะแนน	๔๕ คะแนน

หมายเหตุ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนหมู่บ้าน/ชุมชนที่ผ่าน ๑ ตัวชี้วัด ต่อ ๑ คะแนน และหมู่บ้าน/ชุมชนระดับดีเลิศ ต้องผ่านตัวชี้วัดหลักในแต่ละมิติ (XX ตัวชี้วัด) อย่างน้อย XX ตัวชี้วัดขึ้นไป

เกณฑ์การประเมินผลการพัฒนา “หนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)” เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ทั้ง ๕ มิติ รายตัวชี้วัด

มิติที่ ๑ ด้านสังคม	มิติที่ ๒ ด้านเศรษฐกิจ	มิติที่ ๓ ด้านสิ่งแวดล้อม	มิติที่ ๔ ด้านสันติภาพและสถาบัน	มิติที่ ๖ ด้านหุ้นส่วนและการพัฒนา
จำนวน ๑๕ ตัวชี้วัด (๑๕ คะแนน)	จำนวน ๑๐ ตัวชี้วัด (๑๐ คะแนน)	จำนวน ๑๓ ตัวชี้วัด (๑๓ คะแนน)	จำนวน ๑๐ ตัวชี้วัด (๑๐ คะแนน)	จำนวน ๘ ตัวชี้วัด (๘ คะแนน)
๑) การเข้าถึงแหล่งน้ำ ๒) การปลูกผักสวนครัวตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓) การเลี้ยงสัตว์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๔) การจัดให้มีบริการสาธารณะในหมู่บ้าน ๕) การมีไฟฟ้าในหมู่บ้าน ๖) การคมนาคมในหมู่บ้าน ๗) การเข้าถึงเทคโนโลยี ๘) การเข้าถึงบริการด้านสุขภาวะและอนามัย ๙) การดูแลสุขภาพอนามัย ๑๐) การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานความรู้และการศึกษา ๑๑) การได้รับการศึกษาและระดับการศึกษา ๑๒) การจัดกิจกรรมของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน ๑๓) การดูแลผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบาง ๑๔) การส่งเสริมบทบาทสตรี ๑๕) การได้รับการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	๑) การมีที่ทำกิน ๒) การมีโครงสร้างพื้นฐานสำหรับบริการด้านเศรษฐกิจชุมชน ๓) การประกอบอาชีพเกษตรผสมผสาน ๔) การมีแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตร ๕) การมีอาชีพของคนในหมู่บ้าน ๖) การมีรายได้ของคนในหมู่บ้าน ๗) การจัดทำบัญชีครัวเรือน ๘) การออมเงินในหมู่บ้าน ๙) การรวมกลุ่มอาชีพ ๑๐) การส่งเสริมการใส่ผ้าไทย	๑) การบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อความยั่งยืน ๒) การปกป้องและฟื้นฟูป่าไม้ ๓) การบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ๔) การจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน ๕) การจัดการปัญหามลพิษ ๖) การใช้สารเคมีในภาคเกษตร ๗) การกำจัดวัสดุทางการเกษตร ๘) การรักษาความสะอาดภายในหมู่บ้าน ๙) การรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติ ๑๐) การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ๑๑)การพัฒนาที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ ๑๒)การจัดการน้ำเสียเชิงนิเวศ ๑๓)การทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้เศษอาหาร จากครัวเรือน	๑) การป้องกันยาเสพติด ๒) การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๓) การจัดชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ๔) การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ๕) การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ๖) การส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ๗) การจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบัน ๘) การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ๙) การเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ย ร้องเรียน ร้องทุกข์ ๑๐)การต่อต้านการทุจริต	๑) การมีภาคีเครือข่ายในหมู่บ้าน ๒) การจัดกิจกรรมของภาคีเครือข่าย ๓) การจัดกิจกรรมตามหลัก “บวร” “บรม” หรือหลัก “ครบ” ๔) การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน ๕) การประชุมประจำเดือนหมู่บ้าน ๖) การประชาสัมพันธ์ ๗) การจัดกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี ความเชื่อ ๘) การมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

มิติที่ ๑ ด้านสังคม

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัดและการให้คะแนน	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
๑) การเข้าถึงแหล่งน้ำ	เกณฑ์การวัด ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำ ได้แก่ น้ำดื่ม น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตรและประกอบสัมมาชีพ เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีครัวเรือนที่มีน้ำดื่ม น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตรตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปของครัวเรือนทั้งหมด คำอธิบาย ๑. น้ำดื่ม หมายถึง น้ำฝน น้ำประปา และน้ำบาดาล ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานน้ำสะอาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือกรมอนามัย ที่ตรวจสอบแล้วว่าใช้ได้ ถ้าเป็นน้ำจากแหล่งธรรมชาติต้องผ่านการต้มหรือแกว่งสารส้ม แล้วเติมคลอรีนจึงจะจัดว่าเป็นน้ำสะอาด หรือน้ำที่ผ่านเครื่องกรองน้ำที่ได้มาตรฐาน หรือน้ำบรรจุขวดที่มีเครื่องหมาย อย. ๒. น้ำใช้ หมายถึง น้ำที่ใช้ในครัวเรือนสำหรับซัก ล้าง และอาบ ๓. น้ำเพื่อการเกษตรและประกอบสัมมาชีพ หมายถึง น้ำที่ใช้เพื่อประโยชน์ในการเกษตร หรือการประกอบอาชีพอื่นในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน	ครัวเรือน			
๒) การปลูกผักสวนครัวตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	เกณฑ์การวัด ประชาชนรู้จักคุณค่าของผัก ส่งเสริมให้เกิดหลักประกันด้านความมั่นคงทางอาหาร โดยมีการปลูกเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีการปลูกผักสวนครัวในครัวเรือนตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปของครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือน			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัดและการให้คะแนน	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	คำอธิบาย ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนรู้จักคุณประโยชน์ของผักที่มีคุณค่าทางโภชนาการและผักเพื่อสุขภาพเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริโภคในครัวเรือน หรือการแจกจ่าย รวมถึงการจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นหลักประกันด้านความมั่นคงทางอาหาร				
๓) การเลี้ยงสัตว์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	เกณฑ์การวัด ภายในครัวเรือนมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค เช่น การเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงกบ เป็นต้น เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี เป็นหลักประกันด้านความมั่นคงทางอาหาร เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน ตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปของครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือน			
๔) การจัดให้มีบริการสาธารณะในหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดให้มีการบริการสาธารณะในหมู่บ้าน เกณฑ์การให้คะแนน มีบริการสาธารณะในหมู่บ้าน ตั้งแต่ ๔ แห่งขึ้นไป คำอธิบาย บริการสาธารณะในหมู่บ้าน ได้แก่ ๑. ศาลาประชาคม/ศาลากลางบ้าน ๒. ร้านค้าที่ประชาชนร่วมกันลงทุน เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด สหกรณ์ ร้านค้า เป็นต้น ๓. กิจกรรมธนาคารข้าว/ธนาคารขยะ ๔. สถานที่พักผ่อน/สวนสาธารณะ/ลานกีฬา/สนามกีฬา ๕. สนามเด็กเล่น	แห่ง			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัดและการให้คะแนน	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
๕) การมีไฟฟ้าในหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้อย่างเพียงพอรวมถึงการใช้ไฟฟ้าพลังงานทางเลือก เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ ตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปของครัวเรือนทั้งหมด คำอธิบาย ๑. ไฟฟ้า ๒. ไฟฟ้าพลังงานทางเลือก เช่น พลังงานชีวมวล พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น	ครัวเรือน			
๖) การคมนาคมในหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีเส้นทางคมนาคมที่ประชาชนใช้ร่วมกันอย่างทั่วถึงสะดวก และเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อการจราจร และการลำเลียงสินค้าทางเกษตร รวมถึงครัวเรือนแต่ละหลังสามารถเข้า-ออกสู่ทางสาธารณะได้สะดวก เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีครัวเรือนที่สามารถใช้ทางสาธารณะตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปของครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือน			
๗) การเข้าถึงเทคโนโลยี	เกณฑ์การวัด ประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ หอกระจายข่าว เป็นต้น เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีครัวเรือนที่เข้าถึงเทคโนโลยี ตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปของครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือน			
๘) การเข้าถึงบริการด้านสุขภาวะและอนามัย	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านหรือใกล้เคียงหมู่บ้านมีสถานที่บริการด้านสุขภาวะและอนามัยอย่างทั่วถึงและสะดวก	แห่ง			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัดและการให้คะแนน	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีสถานบริการด้านสุขภาวะและอนามัย ตั้งแต่ ๕ แห่งขึ้นไป คำอธิบาย สถานที่บริการด้านสุขภาวะและอนามัย ได้แก่ ๑. ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ๒. ลานกีฬาหรือสนามกีฬา ๓. โรงพยาบาล/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ๔. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีการให้บริการตรวจสุขภาพเกษตรกร ๕. ศูนย์บริการสาธารณสุข				
๙) การดูแลสุขภาพอนามัย	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริการและการดูแลสุขภาพ เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรม ตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป คำอธิบาย กิจกรรมวัดความดันโลหิต กิจกรรมดูแลผู้ป่วยติดเตียง/ผู้ป่วยโรคประจำตัว กิจกรรมออกกำลังกายรักสุขภาพ กิจกรรมกำจัดลูกน้ำยุงลาย เป็นต้น	ครั้ง			
๑๐) การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานความรู้และการศึกษา	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านหรือใกล้เคียงหมู่บ้านประชาชนสามารถเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานความรู้และการศึกษาอย่างสะดวกและทั่วถึง เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านประชาชนสามารถเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานความรู้และการศึกษา ตั้งแต่ ๔ แห่งขึ้นไป คำอธิบาย โครงสร้างพื้นฐานความรู้และการศึกษาอย่างสะดวกและทั่วถึง ดังนี้	แห่ง			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัดและการให้คะแนน	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	๑. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน หรือโรงเรียนที่เปิดสอนก่อนระดับประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๒. โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/กศน. ๓. ห้องสมุดประชาชน/ห้องสมุดโรงเรียน/ห้องสมุดประจำหมู่บ้าน ๔. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ๕. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน/ศูนย์บริการอินเทอร์เน็ต				
๑๑) การได้รับการศึกษาและระดับการศึกษา	เกณฑ์การวัด ประชาชนในหมู่บ้านได้รับการศึกษาภาคบังคับหรือสูงกว่า ทั้งในระบบและนอกระบบ เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านประชาชนได้รับการศึกษาภาคบังคับหรือสูงกว่า ตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปของประชาชนทั้งหมด คำอธิบาย การศึกษาภาคบังคับในระบบหรือนอกระบบ เช่น กศน. เป็นต้น	คน			
๑๒) การจัดกิจกรรมของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านได้รับการฝึกอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาทักษะ/ความรู้ เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป คำอธิบาย คนในหมู่บ้านได้รับการฝึกอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาทักษะ/ความรู้ เช่น การฝึกอาชีพ การพัฒนาองค์ความรู้ การสอนหลักธรรม การสอนทักษะการใช้ชีวิต เป็นต้น	ครั้ง			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัดและการให้คะแนน	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
๑๓) การดูแล ผู้สูงอายุและ กลุ่ม เปราะบาง	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบางในหมู่บ้าน ทั้งด้านสุขภาพกายและใจ เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป คำอธิบาย เช่น ออกกำลังกายเดินแอโรบิค ส่งเสริมการสร้างอาชีพ เป็นต้น	ครั้ง			
๑๔) การส่งเสริม บทบาทสตรี	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบทบาทสตรี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีในชุมชน เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป คำอธิบาย เช่น กิจกรรมพัฒนาอาชีพสตรี กิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะให้แก่สตรี เป็นต้น	ครั้ง			
๑๕) การได้รับ การศึกษา ของกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาส (คนเร่ร่อน คนไร้บ้าน คนขอทาน กลุ่มผู้พิการ)	เกณฑ์การวัด กลุ่มผู้ด้อยโอกาส (คนเร่ร่อน คนไร้บ้าน และคนขอทาน) กลุ่มผู้พิการในหมู่บ้าน/ชุมชน สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียม เกณฑ์การให้คะแนน กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มผู้พิการในหมู่บ้าน ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ ๗๑ - ๘๐				

มิติที่ ๒ ด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
๑) การมีที่ดินทำกิน	เกณฑ์การวัด ครัวเรือนในหมู่บ้านมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง หรือสามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เพื่อประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ เกณฑ์การให้คะแนน มีครัวเรือนที่ไม่สามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ในที่ดินต่ำกว่าร้อยละ ๒๐	ครัวเรือน			
๒) การมีโครงสร้างพื้นฐานสำหรับบริการด้านเศรษฐกิจชุมชน	เกณฑ์การวัด ในหมู่บ้านมีสถานที่สำหรับให้บริการด้านเศรษฐกิจ ดังนี้ ๑. สถานที่เก็บผลผลิตทางการเกษตรส่วนรวม ๒. ธนาคารโค – กระบือ ๓. คลังยาสัตว์ หรือสัตว์แพทย์อาสา หรืออาสาพัฒนาปศุสัตว์ ๔. ลานตากผลผลิตทางการเกษตร ๕. ศูนย์ฝึกอาชีพที่ประชาชนสามารถเข้ามาฝึกอาชีพได้ เกณฑ์การให้คะแนน มีโครงสร้างพื้นฐานสำหรับบริการด้านเศรษฐกิจชุมชน ตั้งแต่ ๔ แห่งขึ้นไป	แห่ง			
๓) การประกอบอาชีพเกษตรผสมผสาน	เกณฑ์การวัด ในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพเกษตรผสมผสาน การเกษตรตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ (ทฤษฎีใหม่) การเกษตรปลอดสารพิษ เกษตรอินทรีย์ หรือการประกอบ อาชีพการเกษตรที่ใช้สารเคมีอย่างปลอดภัยตามคำแนะนำในฉลาก เกณฑ์การให้คะแนน ในชุมชนมีผู้ประกอบอาชีพเกษตรตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป				

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
๔) การมีแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตร	เกณฑ์การวัด ในหมู่บ้านมีแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตร เช่น ตลาดนัด สินค้าเกษตร ตลาดกลางสินค้าเกษตร ร้านค้าสหกรณ์ ร้านค้า กลุ่มเกษตรกร ร้านรับซื้อพืชไร่ ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรของกลุ่มชีพในชุมชน เกณฑ์การให้คะแนน มีแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตร ตั้งแต่ ๔ แห่งขึ้นไป	แห่ง			
๕) การมีอาชีพของคนในหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด คนในหมู่บ้านมีอาชีพ มีรายได้ เกณฑ์การให้คะแนน คนในหมู่บ้านไม่มีประการกอบอาชีพต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ คำอธิบาย ที่สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ในคนที่มีอายุ ๑๕ – ๕๙ ปี ยกเว้นผู้ที่กำลังศึกษาอย่างเดียว หรือคนพิการ หรือมีรายได้จากทางอื่นที่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้				
๖) การมีรายได้ของคนในหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด คนในหมู่บ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพ (อ้างอิงเส้นความยากจนด้านรายจ่าย พ.ศ. ๒๕๖๔ ทั่วราชอาณาจักร จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งกำหนดรายได้ ๒,๘๐๓ บาท/คน/เดือน) เกณฑ์การให้คะแนน คนในหมู่บ้านมีรายได้ตั้งแต่ ๔,๓๐๔ บาท/คน/เดือน ขึ้นไป	บาท/ คน/เดือน			
๗) การจัดทำบัญชีครัวเรือน	เกณฑ์การวัด ครัวเรือนในหมู่บ้านมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน คำอธิบาย มีการจัดรายรับ - รายจ่ายเพื่อควบคุมรายรับ - รายจ่าย ภายในครัวเรือน				

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	เกณฑ์การให้คะแนน มีครัวเรือนในหมู่บ้านจัดทำบัญชีครัวเรือนตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป				
๘) การออมเงินในหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด ในหมู่บ้านมีการส่งเสริมการออมเงินของคนในหมู่บ้าน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนออมบุญวันละบาท กองทุนฌาปนกิจ เป็นต้นหรือไม่ เกณฑ์การให้คะแนน มีครัวเรือนในหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มตั้งแต่ออมเงินร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป				
๙) การรวมกลุ่มอาชีพ	เกณฑ์การวัด คนในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มทำอาชีพเพื่อหารายได้ เช่น กลุ่มอาชีพ เย็บผ้า กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มอาชีพจักสาน เป็นต้น คำอธิบาย เพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้และยกระดับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรแก่ คนในชุมชน เกณฑ์การให้คะแนน มีการรวมกลุ่มอาชีพตั้งแต่ ๔ กลุ่มขึ้นไป	กลุ่ม			
๑๐) การส่งเสริมการใส่ผ้าไทย	เกณฑ์การวัด ในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใส่ผ้า คำอธิบาย เพื่อเป็นการอุดหนุน กลุ่มทอผ้าหรือวิสาหกิจชุมชน เป็นการกระจายรายได้ให้กับผู้ประกอบการอาชีพทอผ้า เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ครั้งขึ้นไป	ครั้ง			

มิติที่ ๓ ด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
๑) การบริหารจัดการน้ำ ชุมชนเพื่อความยั่งยืน	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีการจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพิ่มความมั่นคงด้านทรัพยากรน้ำ เกณฑ์การให้คะแนน มีแผนในการบริหารจัดการน้ำชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม คำอธิบาย เกิดการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พื้นฟูคลองสวย น้ำใส				
๒) การปกป้องและฟื้นฟูป่าไม้	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีการดำเนินกิจกรรมการดูแลรักษา พื้นที่ป่าไม้ รวมไปถึงการเสริมสร้างจิตสำนึกในการดูแลป่าไม้ เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป คำอธิบาย การดูแลป่าไม้โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สร้างสรรค์ความสมดุลธรรมชาติและระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์	ครั้ง			
๓) การบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีระบบการบริหารจัดการขยะในพื้นที่อย่างยั่งยืน เกณฑ์การให้คะแนน มีครัวเรือนในหมู่บ้านคัดแยกขยะในครัวเรือนตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป คำอธิบาย การจัดการที่ต้นทางไปจนถึงการกำจัดอย่างถูกต้องและสร้างความรู้ ความตระหนักให้แก่คนในหมู่บ้าน หมู่บ้านมีการรณรงค์การใช้วัสดุ บรรจุภัณฑ์ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ย่อยสลายง่าย ลดการใช้โฟม	ครัวเรือน			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	ถุงพลาสติก ซึ่งย่อยสลายยาก และเป็นการเพิ่มปริมาณขยะโดยไม่จำเป็น				
๔) การจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน	เกณฑ์การวัด ครัวเรือนในหมู่บ้านมีการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน เกณฑ์การให้คะแนน มีครัวเรือนในหมู่บ้านจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน ตั้งแต่ร้อยละ ๙๙ ขึ้นไป คำอธิบาย เพื่อจัดการขยะต้นทาง ลดปริมาณขยะแยกหรือขยะเศษอาหารที่มีปริมาณน้ำหนักรวามากที่สุด ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	ครัวเรือน			
๕) การจัดการปัญหามลพิษ	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีการจัดการต่อปัญหามลพิษ มีสภาพแวดล้อมที่ดี เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรม ตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป คำอธิบาย การดำเนินกิจกรรมเพื่อควบคุมและลดการระบายมลพิษ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังและสร้างการรับรู้ให้กับประชาชน	ครั้ง			
๖) การใช้สารเคมีในภาคเกษตร	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีการรณรงค์ใช้สารเคมีในการทำเกษตร เพื่อให้เกิดการทำเกษตรปลอดสารพิษ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เกณฑ์การให้คะแนน มีเกษตรกรในหมู่บ้านใช้สารเคมีในภาคเกษตรไม่เกินร้อยละ ๒๐	เกษตรกร			
๗) การกำจัดวัสดุทางการเกษตร	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีการรณรงค์ให้มีการกำจัดวัสดุทางการเกษตร เกณฑ์การให้คะแนน มีเกษตรกรในหมู่บ้านกำจัดวัสดุทางการเกษตรโดยการเผาไม่เกินร้อยละ ๒๐	การเผา			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	คำอธิบาย การกำจัดวัสดุทางการเกษตรที่ไม่ส่งผลต่อสภาพอากาศ เปลี่ยนจากการเผาเป็นการฝังกลบ ไถกลบ หรือการทำปุ๋ยหมัก				
๘) การรักษา ความสะอาด ภายใน หมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีการรณรงค์/จัดกิจกรรมเพื่อรักษาความสะอาดภายในหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านน่าอยู่ เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป คำอธิบาย การปรับปรุงภูมิทัศน์ การเก็บกวาดขยะในพื้นที่สาธารณะ	ครั้ง			
๙) การรับมือภัย พิบัติทาง ธรรมชาติ	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีการเตรียมพร้อมรับมือต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ อย่างเป็นระบบ และมีการจัดเตรียมการบริหารจัดการเมื่อเผชิญต่อภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ดินโคลนถล่ม ฯลฯ เกณฑ์การให้คะแนน มีแผนการรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติ อย่างเป็นรูปธรรม คำอธิบาย การจัดเตรียมการบริหารจัดการเมื่อเผชิญต่อภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น มีการป้องกันการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีระบบการแจ้งเตือน มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับรู้ มีการซ้อมการอพยพประชาชน เป็นต้น				
๑๐) การอนุรักษ์ ความ หลากหลาย ทางชีวภาพ	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า สัตว์น้ำ หรือสัตว์ทะเล เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป	ครั้ง			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	คำอธิบาย กิจกรรมเพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ เช่นกิจกรรมปล่อยพันธุ์ปลา ปล่อยสัตว์ป่า คืนสู่ธรรมชาติ การเก็บขยะชายหาด				
๑๑) การพัฒนาที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ	เกณฑ์การวัด หมู่บ้าน มีการพัฒนาให้ที่อยู่อาศัยที่ใช้วัสดุเชิงนิเวศ และมีการพัฒนาระบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (พลังงานแสงอาทิตย์ การรีไซเคิลน้ำฝนและกักเก็บไว้ใช้งานการกำจัดสิ่งปฏิกูลเชิงนิเวศ ฯลฯ) เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีการส่งเสริม/ดำเนินการกิจกรรมดังกล่าวหรือไม่				
๑๒) การจัดการน้ำเสียเชิงนิเวศ	เกณฑ์การวัด หมู่บ้าน มีระบบการจัดการน้ำเสียเชิงนิเวศ หรือถนนในหมู่บ้านและพื้นที่ลานจอดรถมีระบบระบายน้ำ เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีระบบการจัดการน้ำเสียเชิงนิเวศหรือไม่				
๑๓) การทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ เศษอาหาร จากครัวเรือน	เกณฑ์การวัด หมู่บ้านมีการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ เศษอาหาร และของเสียจากครัวเรือน หรือใช้เศษอาหารในการทำยาฆ่าแมลงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีการส่งเสริม/ดำเนินการกิจกรรมดังกล่าวหรือไม่				

มิติที่ ๔ ด้านสันติภาพและสถาบัน

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
๑) การป้องกันยาเสพติด	เกณฑ์การวัด มีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการรณรงค์ให้รู้ถึงพิษภัยของยาเสพติด ป้องกันเด็กและเยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป	ครั้ง			
๒) การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด	เกณฑ์การวัด มีการนำผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟู เกณฑ์การให้คะแนน ผู้เสพยาเสพติดในหมู่บ้านเข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูตั้งแต่ร้อยละ ๙๙ ขึ้นไป คำอธิบาย การบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูตามแนวความคิด “ผู้เสพ คือผู้ป่วย” ให้สามารถกลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข	ผู้บำบัด			
๓) การจัดชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด หมู่บ้าน ป้องกันอาชญากรรมและการก่อความไม่สงบ โดยการลาดตระเวน หรือตั้งด่านตรวจรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรม ตั้งแต่ ๘ ครั้งขึ้นไป	ครั้ง			
๔) การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	เกณฑ์การวัด ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ห่างไกลจากภัยอันตราย เกณฑ์การให้คะแนน	คดี			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	ในรอบปีในหมู่บ้านมีคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ไม่เกิน ๒ คดี				
๕) การสร้างความ ปรองดองสมานฉันท์	เกณฑ์การวัด ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านอยู่ร่วมกัน ภายใต้พหุวัฒนธรรม เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๘ ครั้งขึ้นไป คำอธิบาย กิจกรรม เช่น การจัดงานประเพณี การจัดกิจกรรมจิตอาสา การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์	ครั้ง			
๖) การส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา	เกณฑ์การวัด ในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำ ตามความศรัทธาความเชื่อ ของคนในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการสร้างที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับคนในหมู่บ้าน เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรม ตั้งแต่ ๘ ครั้งขึ้นไป	ครั้ง			
๗) การจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบัน	เกณฑ์การวัด ในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงการน้อมนำศาสตร์พระราชา และแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริมาปรับใช้ เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๘ ครั้งขึ้นไป	ครั้ง			
๘) การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	เกณฑ์การวัด มีการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งทุกระดับ	การใช้สิทธิ			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	เกณฑ์การให้คะแนน มีประชาชนในหมู่บ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งล่าสุดตั้งแต่ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป คำอธิบาย เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข				
๙) การเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยร้องเรียน ร้องทุกข์	เกณฑ์การวัด คนในหมู่บ้านสามารถเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ย เกณฑ์การให้คะแนน ข้อร้องเรียน/ร้องทุกข์ได้รับการแก้ไขตั้งแต่ร้อยละ ๙๙ ขึ้นไป คำอธิบาย กระบวนการไกล่เกลี่ย เช่น การประนี-ประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยนายอำเภอ เป็นต้น รวมถึง สามารถร้องเรียน/ร้องทุกข์ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าแก้ไขได้	การได้รับการแก้ไข			
๑๐) การต่อต้านการทุจริต	เกณฑ์การวัด คนในหมู่บ้านมีจิตสำนึกตระหนักถึงผลเสียของการทุจริตและร่วมกันต่อต้านการทุจริตในทุกรูปแบบ เกณฑ์การให้คะแนน มีเจ้าหน้าที่รัฐในหมู่บ้านกระทำการทุจริตไม่เกิน ๒ คน				

มิติที่ ๕ ด้านหุ้นส่วนและการพัฒนา

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
๑) การมีภาคีเครือข่ายในหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้าน มีภาคีเครือข่าย ๗ ภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เกณฑ์การให้คะแนน มีภาคีเครือข่าย ตั้งแต่ ๗ ภาคีเครือข่ายขึ้นไป คำอธิบาย ภาคีเครือข่าย ๗ ภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคผู้นำศาสนา ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน	ภาคี			
๒) การจัดกิจกรรมของภาคีเครือข่าย	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมหรือนำภาคีเครือข่าย ในการพัฒนาหมู่บ้าน แก้ไขปัญหา หรือช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนในหมู่บ้าน เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป	ครั้ง			
๓) การจัดกิจกรรมตามหลัก “บวร” “บรม” หรือหลัก “ครบ”	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมโดยใช้ความร่วมมือตามหลัก “บวร” “บรม”หรือหลัก “ครบ” เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรม ตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป คำอธิบาย การจัดกิจกรรมโดยใช้ความร่วมมือตามหลัก “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน หรือตามหลัก “บรม” ได้แก่ “บ้าน โรงเรียน มัสยิด”	ครั้ง			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
๔) การมีส่วนร่วมของ ประชาชนผ่านเวที ประชาคมหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีเวทีในการแสดงความคิดเห็น ผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือขับเคลื่อนงานของหมู่บ้าน เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านตั้งแต่ ๔ ครั้งขึ้นไป	ครั้ง			
๕) การประชุม ประจำเดือนหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีการจัดประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนในการพัฒนาหมู่บ้าน เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ตั้งแต่ ๑๑ ครั้งขึ้นไป	ครั้ง			
๖) การประชาสัมพันธ์	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ถึงการจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน หรือการบูรณาการการทำงานในหมู่บ้านเป็นประจำ เกณฑ์การให้คะแนน มีการประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ ๗ ครั้ง/เดือนขึ้นไป	ครั้ง			
๗) การจัดกิจกรรมทาง ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ	เกณฑ์การวัด ภายในหมู่บ้านมีการกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี ความเชื่อ เช่น การสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม เทศน์มหาชาติ ละหมาด สวดดูอาร์ จัดพิธีมิสซาขอพรพระเจ้า ฯลฯ	ครั้ง			

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การวัด	หน่วยนับ	การประเมิน		เครื่องมือ/ หลักฐานบ่งชี้
			มี	ไม่มี	
	เกณฑ์การให้คะแนน ในรอบปีในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรม ตั้งแต่ ๑๒ ครั้งขึ้นไป				
๘) การมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	เกณฑ์การวัด ประชาชน ในหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านตั้งแต่การวางแผน ตลอดจนดำเนินการพัฒนาในด้านต่างๆ เกณฑ์การให้คะแนน ในหมู่บ้านมีการส่งเสริม/ดำเนินการ กิจกรรมดังกล่าวหรือไม่				

ภาคผนวก

คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)

หรือสามารถดาวน์โหลดได้จาก Link ที่ปรากฏด้านล่างนี้

shorturl.at/bgAJ๘